

Miramar

VALLDEMOSSA

Coll. Bandolet

BANCA MARCH

C/ Chopin, 3
Telèfon 61 23 77
VALLEMOSSA

SUBSCRIVIU - VOS - HI!

REVISTA

Miramar

LA REVISTA DE VALLEMOSSA

DIRECCIÓ

Margalida Calafat i Torres
COORDINA

Antònia Serrano i Darder

EQUIP DE REDACCIÓ

Antònia Maria Calafat i Rivas

Nicolau S. Cañellas i Serrano

Rafael Estaràs i Estaràs

Miquel Joan i Salvà

Catalina Julià i Noguera

Jaume Moià i Villalonga

Joan Carles Palos i Nadal

Benigne Palos i Vadell

Miquel Ripoll i Rul·lan

Antònia Serrano i Darder

Matilde Serrano i Darder

Pere Bru Serrano i Darder

Sebastià Trias i Mercant

INFORMACIÓ ESPORTIVA

Bartomeu Torres i Morell

Jaume Morey i Torres

INFORMACIÓ MUSICAL

Ramon Andreu

DIBUIX I FOTOGRAFIA

Toni Gelabert i Serrano

Joana Lladó i Vila

Josep Lladó i Vila

Antoni Muntaner i Bujosa

Josep Antoni Serrano i Darder

Pre Bru Serrano i Torres

Joan Tortella i Araque

ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC

Antònia Maria Calafat i Rivas

Catalina Julià i Noguera

COL·LABOREN

Maria Victòria Bernaldo

Andreu Bestard i Mas

Joan Cabot i Estarellas

Josep Coll i Bardolet

Catalina Colom i Torres

Maria Dolors Estrades i Calafat

MAQUETACIÓ

Documenta Balear s.a.

IMPRESSIÓ

Impremta Politécnica

DIPÒSIT LEGAL

PM 761-1989

Els articles publicats a la revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

EDITORIAL	4
INVESTIGACIÓ	
Orígens i escuts dels llinatges de Valldemossa: Ferrer	5
VALLDEMOSSA DINS LA MEMÒRIA DEL TEMPS	
Una genealogia il·lustre	6
INVESTIGACIÓ	
Coses des patró Miquel "Gotzo"	8
COL·LABORACIÓ	
Els antilul·listes	10
RECORDANT LA CANONITZACIÓ DE LA BEATA	
De quan la Beata fou duita a la Seu i tornada a Santa Magdalena	11
DE VALLDEMOSSA ALS PIRINEUS	
Valldemossa-CampdevànoI-Valldemossa	14
Ripoll: Homenatge a Guifré el Pilós	16
Crònica del viatge als Pirineus	18
MALALTIES I REMEIS	
Clivella	21
ENTREVISTA	
Joan Cabot	22
INVESTIGACIÓ	
Rajoles a la Reial Cartoixa de Jesús Natzarè de Valldemossa	24
LA VILA	
Recordant Fèlix Calafat Morey	26
Trobada d'Antigues Alumnes de la Puresa	27
Notícies	29
El Cor de Jesús del pujol de Son Gual	32
Pancaritat	33
MARXA JOVE !!	
Racó del jovent	34
IMATGES D'ANTANY	36
CULTURA	
Escoles mallorquines: Dues mil persones a Artà	37
"Conversaciones en Son Galcerán"	38
La veu dels nostres poetes i glosadors	38
Associació d'amics de la glosa	39
La mort de Mozart	40
JARDINERIA	
Murta	41
ESPORTS	42
CAÇADORS DE FILATS A COLL	44
LA NOSTRA CUINA	44
EXCURSIONISME	
Puig Caragolí i Cingles de Son Rul·lan	45
ENTRETENIMENTS	
Com els nostres padrins entretenien els seus néts	46

AGRAÏMENT: L'OCB a Valldemossa agraeix profundament a l'artista pintor Josep Coll i Bardolet l'obsequi que ens ha fet de les portades de la Revista Miramar, les quals reproduïxen un oli realitzat per ell mateix amb gran encert.

Aquest darrers mesos s'han caracteritzat per una gran activitat política de la qual la Revista Miramar s'ha volgut mantenir al marge.

Ara ha arribat l'hora de, en primer lloc felicitar tots els valldemossins per l'elevada participació amb què han acudit a votar, demostrant així el seu interès pel futur de Valldemossa.

En segon lloc volem donar l'enhorabona al nou ajuntament, i destacar el fet que a l'equip de govern s'han incorporat quatre persones joves que aporten noves il·lusions i ganes de fer feina.

Hem d'agrair a ambdues llistes la seva campanya neta i civilitzada que ha fet que el poble no se sentís violent i pogués decidir el seu vot amb tranquil·litat i objectivitat.

Les dues llistes han presentat dos programes semblants, això és bastant lògic, ja que els problemes d'un poble tan petit són evidents per a tothom. Les divergències vengueren a l'hora de la campanya i en el míting, on els grups mostraren més les diferències d'estil i de plantejaments.

El resultat ha estat molt ajustat, la mínima diferència de 23 vots és la prova que les dues llistes mereixen la mateixa confiança i tenen una igualada força moral davant el poble.

Les circumstàncies que concorren, que hi hagi

gent jove, gent amb experiència i que el poble hagi donat un suport equilibrat a ambdues candidatures, ens fan creure que durant els propers quatre anys hi haurà millores i canvis positius a la vila. Estam segurs que tots volen el millor per a Valldemossa i per això s'han compromès.

Pel que fa als resultats a Valldemossa de les votacions per al Parlament de Les Illes Balears, són els següents:

PP-UM.....	590
PSM	85
PSOE	81
EV	30
UIM-IM	14
CDS.....	11
IU	9
CB	3
FE-JONS	2

Creim que cal des d'aquí donar l'enhorabona a tots els parlamentaris, als que repeteixen càrrec i als nous, entre els quals ens omple de goig dir que hi ha una valldemossina, Maria del Pilar Ferrer Bascuñana, i desitjar que durant aquests quatre anys propers treballin tots plegats pel bé de les nostres illes.

Foto: A. S. D.

Orígens i escuts del llinatge de Valldemossa

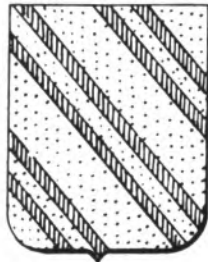
Ferrer

Procedeix del nom d'ofici "ferrer" que és qui treballa el ferro. és un dels llinatges més estesos de tots els dels països de parla catalana" Rerrer també és un cognom patronímic procedent del nom propi Ferrer, del llatí Ferrarius.

Els primers personatges que coneixem que portaren aquest llinatge són Pere, natural de Barcelona, Pelai i SANÇ, tots ells vingreren a la conquesta de Mallorca amb el rei en Jaume I, prengueren part en el repartiment i obtingueren alguns rafals entre els quals cal destacar els anomenats Xualip del terme d'Inca i l'alqueria Cúber, entre d'altres.

Posteriorment devers l'any 1269 apareix documentat Guillem Ferrer, notari públic que autoritzà d'ordre del rei el trasllat del Llibre del repartiment a la casa del Temple.

I ja en el segle XV mereix destacar la figura de Sant Vicent Ferrer, predicador nascut a València l'any

FERRER

1350, que vingué a Mallorca l'any 1413, Valldemossa fou el primer poble de l'illa on predicà, hom suposa que perquè el seu germà Bonifaci Ferrer, cartoixa, havia estat superior general de l'orde cartoixana. El primer sermó el va fer a la porteria del convent de la Cartoixa, els següents sermons, a l'esplanada de Son Gual, fent servir una olivera com a trona -sembla que fins fa pocs anys es conservava la soca d'aquest arbre-. En recordança de la seva vinguda a Valldemossa i del lloc on predicà s'aixecà una capelleta actualment situada en la urbanització que porta el seu nom.

Escut: Sis bandes vermelles posades de dues en dues i una en camp d'or.

Miquel Ripoll i Rul-lan

LLEGIU
LA REVISTA
Miramar

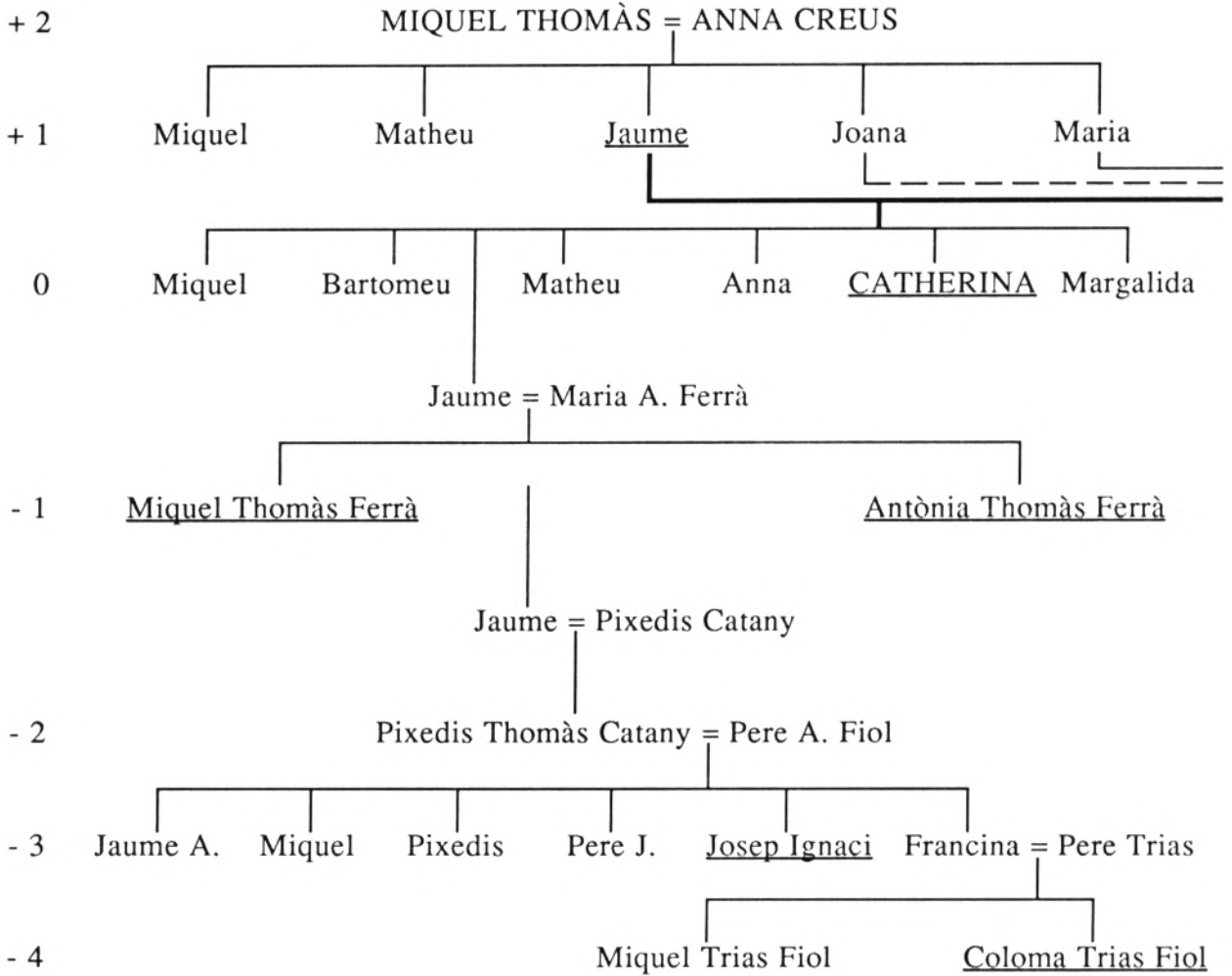

Dibuix de Vicenç Calafat.

amb el suport de

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

*La vila i la gent (3)***UNA GENEALOGIA IL·LUSTRE****Notes**

1- Els moros, quan assaltaren la vila de Valldemossa l'any 1552, mataren Anna Creus, padrina paterna de Catalina Thomàs.

2- Miquel Thomàs Creus, oncle de Catalina Thomàs, es va casar amb Joana Rul·lan, filla de Son Rul·lan, i l'oncle Matheu amb Coloma Juan.

3- Antònia Thomàs Ferrà, neboda de Sor Catherina Thomàs, ingressà en el convent de Santa Magdalena, poc

temps després d'haver mort la seva tia.

4- Miquel Thomàs Ferrà era doctor en Dret i va promoure en certamen poètic a honra de la seva tia Sor Catherina.

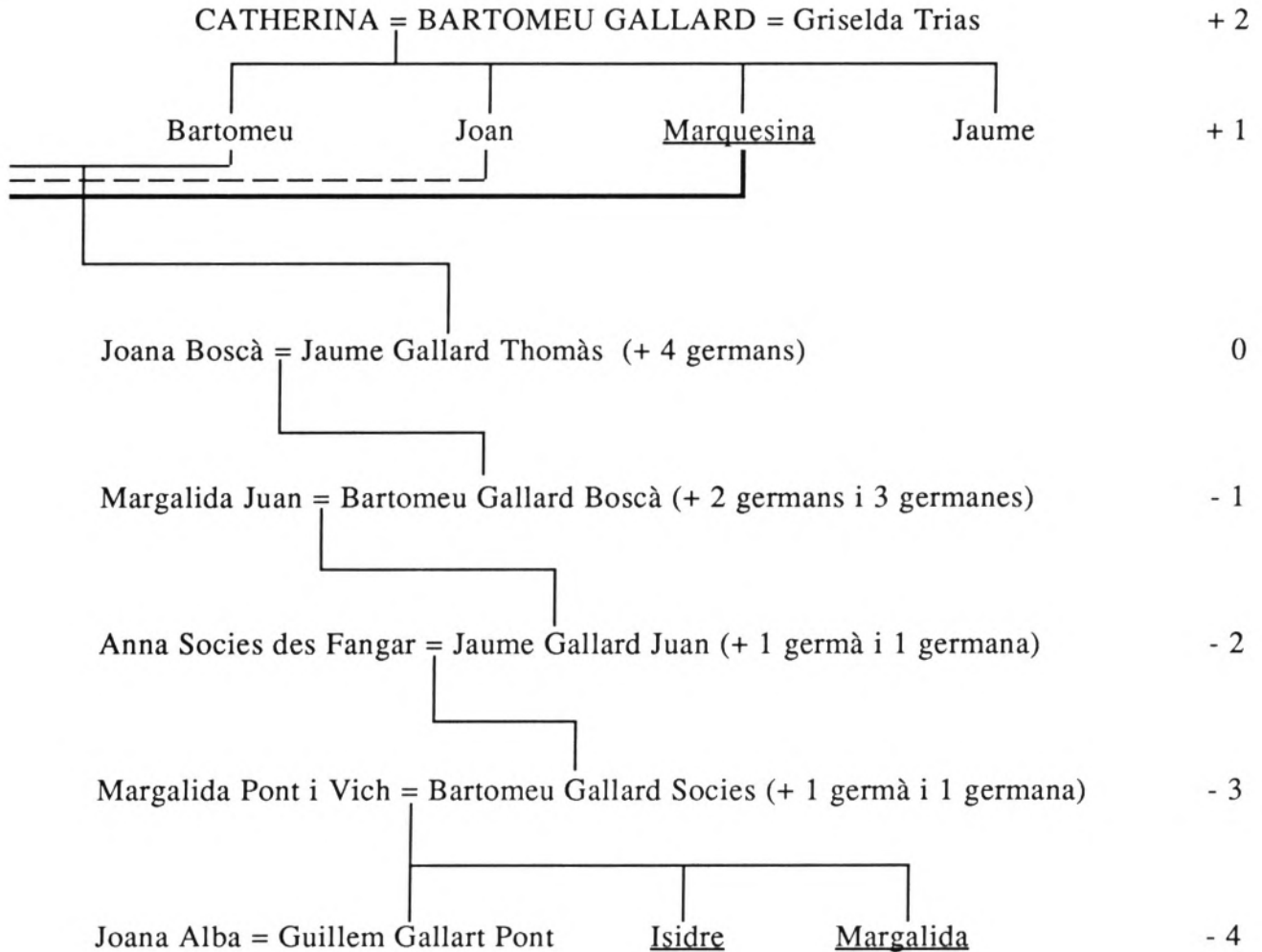
5- Josep Ignaci Fiol i Thomàs fou un jesuïta missioner, que morí martiritzat pels indis de l'Orinoco.

6- Coloma Trias Fiol fou monja de clausura amb el nom de Sor Tomassa de Jesús.

Notes

1- Bartomeu Gallard, el padrí de Catherira Thomàs, era el novè descendent de Nicolau Gallard, doctor en Dret, que vingué a la conquesta de Mallorca amb Jaume I l'any 1229.
2- Bartomeu Gallard i els seus fills foren fidels a l'emperador a la Guerra de les Germanies en 1523. Per

Canyar (1595) i Son Llabrés. Era síndic i clavari.
5- Isidre fou sacerdot i Margalida Gallard Alba, monja de clausura.
6- El fill de Guillem Gallard, Pere A. Gallard Alba, es va casar primerament amb Catherina Moragues de Son

aquesta fidelitat afegiren al seu tradicional senyoriu més llustre a la casa pairal, senyoriu que el padrí de la Beata ja havia augmentat amb el segon matrimoni amb Griselda, filla del donzell Antoni Trias.

3- Joana Boscà, esposa de Jaume Gallard, era filla de Joan Boscà, jurat de Valldemossa.

4- Bartomeu Gallard Boscà, casat amb Margalida Juan, filla de Vicenç Juan del Pla del Rei, va comprar el

Serralta; després amb Pixedis Ferrà de la Mola i, per últim, amb Gerònima Sanxo de la Jordana. Tres filles d'aquest matrimoni foren monges caputxines i una, monja del convent de l'Olivar. El fill Miquel morí jove i Guillem, fill quart, continuà la casa Gallard.

Coses des patró Miquel “Gotzo”

Sa padrina Tonina em contava que al seu padrí Miquel li havien mort sa mare, na Margalida Verger i Lladó, d'una ganivetada. Aquesta dona era la cuinera de Can Bardí. Varen trobar-la morta dins l'estable, duia dins el davantal faves per donar al cavall. A l'amo el mataren dins la casa. Deien que els qui els mataren havien entrat a la casa per robar. Aleshores el padrí era molt petit, havia nat el 1819, a més era el caganu dels vuit germans: na Joana-Aina (1802) que va morir de molt nina, en Joan (1804), una altra Joana-Aina (1806), en Nofre (1808), en Toni (1810), en Llorenç (1814) i en Josep (1816).

Son pare, en Toni Boscana i Vanrell, no se'n va poder fer càrrec d'ell, així que el criaren els frares de Cartoixa. Visqué amb ells fins que Mendizábal els va expulsar d'Espanya el 1835. En Miquel va aprendre l'ofici de pescador i es va casar, ja granadet, el 1856, amb Antònia Estaràs i Mercant. L'any següent, -el mateix any que va néixer Alfons XII- nasqué l'únic fill d'aquest matrimoni, en Toni Boscana i Estaràs.

En Toni, de ben peti, ajudava son pare. Un dia, quan en Toni tenia deu anys, estaven pescant a Sant Telm i arribà un jove d'una vintena d'anys, i va demanar una mica d'aigua per beure a un pescador veïnat dels Gotzos. El qual li digué:

-”S'aigua que tenc és per a mi, si en vol beure ja anirà a sa font”.

-”Esperi una mica, senyor, s'al-lot meu anirà a sa font i n'hi durà de fresca”. Digué es patró Miquel.

En Toni li dugué un cònsol ple d'aigua i es foraster en va beure fins

a assaciar-se'n.

-”Com vos diuen patró?”. Li demanà el jove.

-”Som en Miquel Gotzo, de Valldemossa”.

-”Molt bé, moltes gràcies i que Déu vos pag sa caritat, patró”.

Aquest fet esdevenia l'any 1867. Passaren cinc o sis anys i un bon dia, el sen Caleu, de Valldemossa, li digué al patró Gotzo que s'Arxiduc volia parlar amb ell. En Miquel hi va anar i quan s'Arxiduc el va veure li va dir:

-”Què vos recordau de mi?”.

-”Sí senyor”. Digué el patró, veient que era el jove assedegat de Sant Telm.

-”Bé, idò jo us vull agrair aquella aigua fresca que em donàreu a Sant Telm. A partir d'avui, en Caleu us pagarà una pesseta de sou cada setmana i no hi haurà setmanes cosseres”.

Passaren un parell d'anys i l'Ajuntament de Valldemossa va citar aquests deu mossos de vint anys per al reemplaç de seixanta-cinc mil homes del 1877:

- 1- Antoni Vila i Morey
- 2- Antoni Salas i Morey
- 3- Antoni Amengual i Fiol
- 4- Bartomeu Colom i Fiol
- 5- Damià Ferrà i Rul-lan
- 6- Jordi Estaràs i Bauzà
- 7- Joan Esteva i Mercant
- 8- ANTONI BOSCANIA I ESTARÀS
- 9- Josep Fiol i Vila
- 10- Gabriel Rubert i Bauzà

En Jordi Estaràs i Bauzà va ésser declarat: “Exento, por ser hijo único de padre pobre, sexagenario, a quien mantiene con el producto de su trabajo. De conformidad con los

mozos interesados y constándole al Ayuntamiento la certeza de la exención fue declarado exento”. Així consta a les “Actas y diligencias practicadas para el sorteo de mozos”, lligall 2, any 1877, de l'Ajuntament de Valldemossa.

Antoni Boscana i Estaràs “no se presentó, su padre acreditó que su referido hijo era matriculado; pero que era hijo único de padre pobre e impedido para el trabajo. Reconocido el padre del indicado mozo y declarado no impedido, seguia la certificación que se acompaña, se declaró a dicho mozo útil para el Servicio Militar”.

Gabriel Rubert i Bauzà “fué llamado este mozo y no habiéndose presentado, sin embargo de haber sido citado para este acto, y no habiéndose formulado tampoco exención alguna a nombre del mismo: y de conformidad con el señor Regidor se declaró útil para el Servicio Militar”.

Varen ésser destinats a Marina: Antoni Boscana i Estaràs, Antoni Amengual i Fiol i Antoni Salas i Morey. El Servei Militar a Marina durava quatre anys i altres quatre de reserva. Es podia posar un suplent si tenien prou doblers per pagar-lo.

El patró Gotzo va anar a veure s'Arxiduc per tal de demanar-li que recomanès el seu fill Toni perquè se n'anava a fer el Servei.

-”I per què no el rescates?”. Li digué S'Arxiduc.

-”No tenim prou doblers”.

-”Què et fa falta?”.

-”Cinc-centes pessetes”.

-”Idò, jo les te deixaré i ja les me tornaràs en poder”.

D'esquerra a dreta: en Tomeu "Reüll", en J. A. Serrano, na "Fanfasa", na M. Noguera, n'Éstaràs, en Toni "Gotzo", en Bruno "Gotzo", na Tonina "Gotza", na Matilde i es patrò Toni "Gotzo". Estiu de 1939. (Fotografia cedida per Matilde Serrano.)

Varen pagar i per això, en Toni Gotzo, no va fer el Servei Militar. Quan tengueren els doblers anaren a tornar-los, però s'Arxiduc els digué que no li devien res, que estaven cabals.

S'Arxiduc va recordar sempre l'any 1877 i no va ésser pels fets abans esmentats, sinó per altres esdeveniments. El 22 de gener es va celebrar a Miramar el VI Centenari de la Fundació del Col·legi de Llengües Orientals que Ramon Llull havia fundat el 1276 i que l'any anterior no havia pogut celebrar-se. El rei Alfons XII va arribar a Mallorca, el 12 d'abril, en visita oficial i s'Arxiduc va ésser el seu acompanyant. El 25 de juliol moria a Ciutat, en una habitació d'una fonda, el seu secretari, Wradislao Vyborni.

En el llibre "Catalina Homar", de s'Arxiduc, hem trobat aquestes referències del nostre avanpassat:

"Los dos botes de La Estaca estaban al cuidado de un viejo pescador llamado Gozzo, cuya tarea principal consistía en remojar las tablas de los botes, para evitar que se resquebrajasen por estar reseca al llevar mucho tiempo sin navegar. Gozzo era un vejete alegre, que sentía un profundo afecto por Catalina, que le había sabido encontrar en La Estaca un trabajo apropiado a su edad.

Muchas veces Catalina i Gozzo bogaban hacia el salvaje rincón de La Foradada, donde Gozzo había dispuesto previamente largos sedales con gruesos anzuelos con los que cogían enormes meros. Otras veces, se dirigían al Port de Valldemossa

para encontrarse con otros pescadores o iban a Sa Cova también de mi propiedad".

Malgrat que, segons hem llegit al llibre "S'Arxiduc" de Joan March Cencillo, "En febrero de 1891 hizo un tiempo magnífico en Mallorca". El padrí Miquel va morir l'11 de febrer de 1891, d'un "catarro bronquial crónico", segons consta a l'Arxiu parroquial de Valldemossa.

Va ésser la casualitat o el destí, però el mateix dia que cercàvem aquestes dades ens adonàrem que feia exactament cent anys que el padrí Miquel havia mort.

Matilde Serrano i Darder
Núria Rovira i Serrano
Jordi-Sebastià Rovira i Serrano

església parroquial, i mentre aquesta dona i d'altres resaven davant aquesta imatge, el rector Andreu Cañellas i Riera entrà a l'església i tement-se que hi havia candeles enceses va començar a córrer pel mig de l'església i entre la gent, dient amb veu molt alta i esverada diverses vegades: Qui ha posat aquestes candeles aquí?, les quals apagà amb bufades furioses, dient que allà no hi volia candeles, perquè no era sant, continuant els seus crits ja a la sagristia on es revestia, i va sortit tot d'una a dir missa, malgrat que una persona l'hagués avisat que no era convenient que digués missa amb aquella pressa i fúria". La dita notícia posa de manifest l'antil·lulisme del rector, que era natural de Santa Maria del Camí. En canvi, els seus parents més propers sentien tots una gran veneració pel Beat Ramon LLull, fins a l'extrem que l'any 1763, havent nascut un minyó de la família de Canyelles de Cas Sucre, la més distingida del poble, volgueren batiar-lo donant-li el nom de Ramon Llull. El rector era el Sr. Francesc Mora i els digué que tenia bul·les que ho prohibien. Per tant, anaren a la Seu, i feren el batiament sense cap obstacle. Això succeí nou anys abans de la vinguda del bisbe Díez de la Guerra a Mallorca. Per tant, podem suposar que el rector de Valldemossa i el de Santa Maria, que eren amics, ja tenien dins la seva consciència l'antil·lulisme.

Andreu Bestard i Mas

De quan la Beata fou duita a la Seu i tornada a Santa Magdalena

Foto cedida per Joana Lladó Vila.

Tot Mallorca va celebrar l'esdeveniment, però Ciutat, on la devoció a Santa Catalina Tomàs estava fortament arrelada, va fer unes grans festes amb participació multitudinària que començaren el 24 de juliol i duraren onze dies durant els quals se celebraren nou Pontificals, dues processons -una per dur la Beata a la Seu i l'altra per tornar-la a Santa Magdalena-, un concurs de balls mallorquins i el darrer dia la desfilada del Carro Triomfal.

Arribaren a Mallorca, per tal d'assistir a la processó i al Pontifical, el Cardenal Primat Dr. Segura i el Postulador de la Causa Sr. Carmelo Blay -entre d'altres- i s'allotjaren al palau de la Marquesa vda. de Vivot.

Mitjançant la premsa i circulars es convidava al poble a participar a la gran processó que traslladaria el

cos incorrupte de la Santa a la Seu. Al mateix temps es pregava als cavallers que anassin d'etiqueta i amb condecoracions o portassin vestits negres o molt modestos, no era necessari frac, però, era desitjable que l'usassin els qui en tinguessin. Les Associacions havien d'assistir a l'acte amb els seus estendarts.

Se celebraren, a l'església de Santa Magdalena, Pontificals solemnes tres dies seguits i el capvespre del 27 de juliol a les 17,45 h. sortia pel portal principal el cos incorrupte de la Santa. Ciutat endomassada i il·luminats els seus balcons i finestres, l'estampa de la Beata -de 50 X 32 centimetres- era a totes les façanes, a la plaça de Santa Magdalena un bell arc triomfal de fusta amb la inscripció: "Glòria a Santa Catalina" i els escuts de l'ordre

Foto cedida
per Joana
Lladó Vila.

agustiniana, d'Espanya i de Mallorca; rematat per banderoles amb els colors de la senyera.

La Beata fou treta de la seva urna i col·locada dins una altra feta per a l'ocasió i depositada a una taula devora l'altar. Sortí de l'església escortada i portada per capellans que cantaven l'himne de la Santa "O quae furentis"; el poble els va interrompre tot d'una cantant sense parar les estrofes nostrades de "Sor Tomaseta on sou...". Les monges plorant anaven de gelosia en gelosia acomiadant la seva germana; mentre la processó camí de la Seu s'acostava al Born, on segons diu Andreu Caimari Pr. "De tots els indrets baixen rierades de gent que aplaudeixen i canten, mogudes d'un vent misteriós. Dels arbres del Born i Glorieta s'alcen esbarts d'aucells sobtats dels crits i mansalletes glorioses i piulen bojament i fan a sa manera el triomf de la seva amiga estàtica..."

"Sor Tomaseta on sou", irromp la multitud d'infants i vells, d'homes i

dones amb ulls espirotjants d'una alegria nova".

La nostra rapsoda, Aina Vila vda. de Vicenç Colom, serva memòria d'un fragment de la comèdia "Beatures" que descriu la gran processó:

"D'aquell memorable dia
vint-i-set de juliol
encara que post el sol
per vós Ciutat resplandia.

N'era precís posar tassa
a aquell desbordament
de la mallorquina gent
a vostre pas Sor Tomassa.

Els tamborers de la Sala
els ministrils i macers,
els títols i cavallers
amb creus i vestits de gala.

Confraries amb escala,
banderes de mil colors,
clero, vicaris, rectors,
col·legis, seminaristes,
persones de ses més vistes,
tant els pobres com senyors.

I l'Eminent Cardenal
ocupant la presidència
vora la nostra Eminència
de les Espanyes Primat,
anava el savi Prelat
de l'Església Mallorquina.

Fores humil, Catalina,
per això Déu t'ha exaltat.
Vostra canonització
n'era per l'illa daurada
tan volguda i desitjada
com una benedicció.

I ara l'advocat millor,
tenim en vós Catalina,
qualsevol gràcia divina
que us demani vostra gent.
Pregau doncs per na Francina!"

Els carrers per on passava la comitiva estaven ocupats per una gran multitud, la Seu era plena com sols hi ha estada en comptades ocasions; un poble ple de fervor festejava la seva Santa. L'urna que contenia el cos de Santa Catalina Tomàs va ésser

deposat a l'altar major enmig de l'entusiasme dels feels. Quan es va fer el silenci, es va cantar la "Salve Regina", tot seguit la multitud inicià la desfilada per venerar i besar l'urna. Segons conta el "Correo de Mallorca" es va perllongar fins més de la una de la matinada.

El 28 tingué lloc a la Seu el Pontifical més solemne; el va oficiar i va fer l'homilia el Cardenal Primat.

El retorn de la Santa va ésser el dia 31 de juliol i es va revestir de la mateixa solemnitat que havia gaudit l'anada a la Catedral. L'itinerari no fou el mateix. Es va creure oportú que la processó anàs pels carrers de Sant Domingo, Verí i Orfila fins a la Plaça del Mercat. Allà, -davant la pedra que segons diu la tradició la Beata s'havia assegut plorant perquè no la volien a cap convent i on el donat de Santa Magdalena li va donar la nova que havia estat admesa al dit monestir- la comitiva es va aturar i fou uns dels moments més emocionants que es varen viure aquells dies.

L'Ajuntament de Palma acordà que donaria el nom de Plaça de Santa Catalina Tomàs a la Plaça del Mercat. També va convocar un concurs de balls mallorquins, per al dia 27 de juliol a les 21,30h., a l'explanada del moll. Els premis foren adjudicats de

la manera següent:

- "Per enaltir el Copeo".

1- Valldemossa. 300 ptes.

2- Establiments. 150 ptes.

- "Conjunts Típics".

1- Mancor de la Vall. 300 ptes.

2- Sant Joan. 150 ptes.

3- La Soledat. 100 ptes.

"Dobles parelles de boleros"

1- Sencelles. 100 ptes.

2- Coll den Rabassa. 100 ptes.

3- Binissalem. 100 ptes.

4- Bunyola. 100 ptes.

El valldemossins interpretaren el Parado complet, és a dir, tres balls. El músics foren Bartomeu i Pere Estaràs; Macià Estradas; Joan Antoni Palmer; Macià Calafat; Bartomeu Vila i Jaume Mercant. També hi havia Rafael Lladó, de Son Matge i Pedro Sureda Muntaner. Els balladors varen ésser Joan Mercant, "Sabateret", Catalina Fiol, "Barrereta" i Antònia Darder, "Antuanet de can Gotzo".

L'Ajuntament de Ciutat va il·luminar i enramellar la façana de la Casa de la Vila i la Plaça del Mercat, va contractar músics i xeremiers, va cremar focs artificials... Les despeses foren de 12.710'35 ptes.

Sense pausa, les monges iniciaren les seves festes l'1 d'agost amb un Pontifical celebrat pel bisbe d'Osca, va fer el sermó el R.P. Queralt.

Després de tantes festes, el 3 d'agost es va fer, a Santa Magdalena, l'últim pontifical dels nou que abans hem esmentat. L'horabaixa sortia a recórrer Ciutat la cavalcada del Carro Triomfal. Aqueix any va ésser molt vistosa. Estava formada per un bon nombre de cavallers amb vestits del segle XVII; vuit parelles de xeremiers; representants dels pobles de l'illa vestits a l'ample, portant torxes i l'escut del seu poble; una carrossa duia els cantadors de l'"Orfeo Mallorquí" i com a escorta d'honor del Carro Triomfal els criats i palafreners de les nobles famílies mallorquines.

Eran les primeres hores del dia 4 quan els devots més tardans donaven per finalitzades els quasi bé 10 dies de festa a Ciutat i s'estingien els darrers llums i els darrers visques a la Beata.

BIBLIOGRAFIA:

"La Flor de Valldemossa". R. P. Antonio Tomás SS. CC.

STVDIA. Andreu Caimari Pr.

Biblioteca March. Carpeta D. Pedro Sampol i Ripoll.

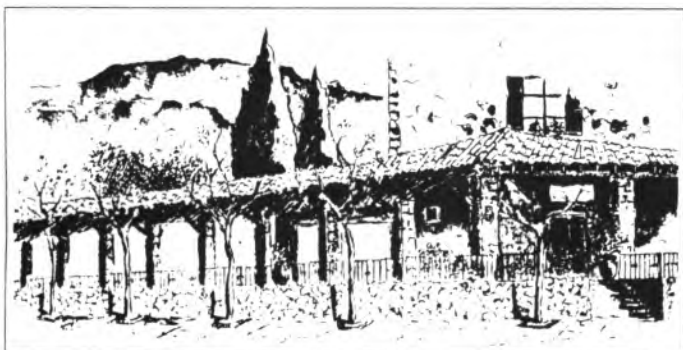
Arxiu Ajuntament de Palma.

Correo de Mallorca. 1930.

AGRAÏMENTS:

A Aina Vila vda. de Colom, a Catalina Ferrà Torres, a Antònia Darder Boscana, a Sor Catalina i a Sor Cristo Rei.

Miquel Joan
Antònia Serrano

CAFETERIA ROMANÍ

TELÉFON 61 61 73
VALLDEMOSSA - MALLORCA

Visita d'una representació del poble de Valldemossa a la vila de l'artista pintor Josep Coll i Bardolet, Campdevàdol, el Ripollès

VALLDEMOSSA-CAMPDEVÀNOL-VALLDEMOSSA

Arribar a Campdevàdol aquell matí de primavera fou com arribar a Valldemossa. Cap valldemossí no es pot sentir foraster en aquest poble de la comarca del Ripollès, al bell mig de la regió muntanyosa pre-pirenica, i no s'hi pot sentir per molts de motius.

En primer lloc, per un fet purament físic, el poble és situat al peu de les muntanyes, com Valldemossa i encara que la superba figura del Puigmal no sigui ben bé comparable a la més modesta del Teix, tots dos, Campdevàdol i Valldemossa són viles muntanyenques, amb les muntanyes més a tocar la vila mallorquina i amb els boscos i els cims nevats albirats a la llunyania la vila ripollesa. En una cosa, però, es diferencien

clarament la comarca prepirenica del Ripollès i la serra de Tramuntana, en l'abundor d'aigua, que a Campdevàdol, a Ripoll, a Ribes de Freser, a Sant Joan de les Abadesses... ens sorprèn constantment prodigant-se d'una manera gairebé escandalosa per als nostres ulls, acostumats als torrents o als seregalls, i no als rius, els llacs o els embassaments que apareixen a qualsevol indret de la zona pirenenca coberta per la neu -un altre fenomen ben curiós per als mallorquins- durant els llargs mesos de l'hivern que, en ple maig, sembla que ens esperàs a nosaltres perquè la poguéssim contemplar abans de fondre's definitivament i convertir-se en l'aigua d'aquests rius que ens acompanyaren al llarg del camí, el

Ter, el Freser...

No ens sentírem forasters a Campdevàdol també per mor d'un fet cultural. L'anada al Ripollès fou com una tornada a l'escenari on va tenir lloc la nostra infantesa, però no la nostra infantesa individual sinó la nostra infantesa com a poble. Campdevàdol -etimològicament vol dir Camp del vèndal-, Ripoll -anomenat "Bressol de Catalunya"-, Sant Joan de les Abadesses o Núria són viles la fundació de les quals data dels segles IX o X. Al Ripollès tingué lloc durant aquests temps la naixença de la nació catalana, amb les figures dels primers Comtes de Barcelona que després es convertirien en els Comtes-reis de la Corona d'Aragó a la qual Mallorca va

pertànyer des del primer terç del segle XIII i de la qual, sense cap dubte, és culturalment i genèticament hereva. I dic genèticament perquè l'origen genètic de les persones ve donat pel seu llinatge i quins llinatges no són més catalans que Mas, Vila, Torres o Ripoll -és curiós que a la vila de Ripoll ja no quedi ningú que porti aquest llinatge i que, per contra, a Mallorca i particularment a Valldemossa hagi arrelat i fruitat amb tanta facilitat.

Finalment, ens sentírem com si fóssim a casa nostra per una causa que podríem dir sentimental. Era la visita coral a un poble més que amic, a un poble que és ben germà nostre. I com a germans ens reberen el batlle, els regidors, les pubilles, els encarregats de la Pinacoteca Coll Bardolet. En aquell matí que passàrem amb ells va sorgir la relació fraternal que hom espera entre dos fills de la mateixa mare. Fou molt agradable la seva rebuda, el passeig pels carrers i places del poble, especialment el Carrer Pintor Coll i Bardolet i la Plaça Valldemossa, amb l'escultura que commemora el nostre agermanament -crec que ara és l'hora de dir que seria un gest de justícia per part de l'Ajuntament de Valldemossa posar el nom de "Pintor Coll i Bardolet" o de "Campdevàno!" a alguna via del nostre poble-, també fou d'agrair el berenar, "l'esmorzar", que ens oferí l'Ajuntament i les explicacions que sobre els aspectes més interessants del seu poble ens oferiren.

I sempre, al nostre costat, la figura del gran amic Coll i Bardolet, el qual, malgrat ésser físicament absent, ens acompanyà a través dels seus paisans, de les atencions que -per encàrrec seu o per voluntat pròpia- tingueren

amb nosaltres, i sobretot a través de la seva obra, dels seus quadres que varen fer que entre les parets de l'esplèndida pinacoteca que, en el recinte de la Caixa de Girona, els hostatja, ens sentíssim a casa nostra. Allà dedins hi havia els encisadors aromes, les flors dels nostres jardins en primavera, tota la verdor i l'esponera dels camps de la nostra illa, la música i el moviment de les danses de la pagesia, l'encant del paisatge de la nostra vila, la solemne i austera bellesa dels corredors de la

Cartoixa... tot un univers que és ben endins en els cors dels que aquell dia ens atracàrem a la vila de naixença del plasmador i també, perquè no, del creador de tanta bellesa.

Com a record de l'estada de l'Obra Cultural Balear de Valldemossa al poble germà de Campdevàno! deixàrem una placa commemorativa, un grapat de números de la nostra revista, MIRAMAR, i el nostre sentiment fraternal.

Antònia M. Calafat Rivas

RIPOLL: HOMENATGE A GUIFRÉ EL PILÒS

Enguany l'OCB a Valldemossa ha volgut conèixer d'aprop les nostres arrels històriques i culturals visitant la tomba de qui fou fa més de 1000 anys el constructor de la nostra terra. Voldríem haver narrat als valldemossins que ens acompanyàvem com va succeir la història al mateix escenari on tingueren lloc els fets del naixement d'aquesta nació, i haver explicat l'extensa història del temple i dels personatges que hi són enterrats, però el nerviosisme del mossèn -malgrat que encara mancaven vint minuts per al començament de la missa de les onze-ens ho va impedir i no ens va permetre de parlar "in situ", davant la seva tomba, d'aquest gran personatge, del comte Guifré dit el Pelós, nascut aproximadament cap a l'any 840 i mort l'any 897 batallant contra els àrabs. En aquella època, el territori de Catalunya no ocupat pels àrabs era dividit en una sèrie de comtats que depenien del rei dels francs: els comtes que regien aquests comtats actuaven com uns governadors del rei, al qual tributaven vassallatge, però el seu càrrec era sovint hereditari. Fins a l'època del comte Guifré I la història d'aquests comtats i dels comtes que els governaven presenta moltes llacunes, perquè no se n'ha conservat prou documentació i perquè hi hagué moltes lluites i baralles per tal d'ocupar els càrrecs comtals. En canvi, a partir de Guifré, la successió als comtats centrals de Catalunya, es va fer ja sempre més d'una manera regularment hereditària, i tots els titulars del càrrec ens

són perfectament coneguts. Efectivament: Guifré I, i aquest és un dels fets principals que fa que li atribuïm el títol de fundador de la nostra nació, va instaurar una dinastia que va governar durant més de cinc-cents anys, del de l'any 870, aproximadament, fins a 1410 en què va morir Martí l'Humà, últim rei d'aquesta gloriosa dinastia que és qui donà el seu palau de Valldemossa als cartoixans perquè hi bastessin un monestir, la Cartoixa. Fou, realment, una dinastia gloriosa, amb figures tan extraordinàries, com Ramon Berenguer I, dit el Vell, Ramon Berenguer IV, el conqueridor de Tortosa i Lleida, i els reis Jaume I, el Conqueridor, el seu fill Pere II, el Gran i Pere III, el del Punyalet, tots ells descendents directes del comte Guifré. Aquests comtes i aquests reis, tots ells amants de la terra, compenetrats amb el poble que regien, que tenien els seus súbdits com a bons gernams i companyons, van dur Catalunya a la seva màxima expansió i li van fer conèixer els períodes més gloriosos de la seva història.

Una bella llegenda, que apareix força després de la seva mort, atribueix a una gesta del comte Guifré I l'origen de l'escut de Catalunya. Segons aquesta llegenda, el rei dels francs, Carles el Calb, agraït per l'ajuda del comte català en les lluites contra els seus enemics, va assenyalar amb els dits xops de sang del mateix comte, d'unes ferides que havia rebut en la batalla, les quatre barres al seu escut daurat i li va concedir la independència. Però encara que la

llegenda no sigui autèntica -els historiadors moderns, a qui agrada la veracitat, ho tenen ben establert- és evident que és una conseqüència del fet que la figura del comte havia adquirit ben aviat la categoria d'heroi nacional.

En canvi, sí que és cert que el comte Guifré I va ésser un excel·lent governant, que es va dedicar no solament a lluitar contra els moros sinó a repoblar les comarques dels seus comtats, que havien quedat devastades, a administrar-les bé, i a fundar monestirs, com els de Ripoll i Sant Joan de les Abadesses, que tanta importància havien de tenir per a la conservació i difusió de la cultura, entesa en el sentit més ampli i extens, que comprèn, entre moltes altres coses, l'art de treballar la terra i molts oficis manuals. I aquesta gran acció de govern, realitzada per Guifré I, és un altre dels fets que justifica l'atribució a Guifré I del títol de fundador de la nació catalana.

Guifré I va ésser enterrat al monestir de Ripoll, que ell havia fundat, així com molts dels seus descendents. Un altre dels descendents del comte, el cèlebre abat Oliba, va ampliar el monestir i en va fer un autèntic centre de cultura, conegut a tota l'Eupopa d'aquell temps. Però durant el segle passat el monestir caigué en ruïnes, fins que fou restaurat pel bisbe de Vic, Josep Murgades: la nova consagració tingué lloc l'any 1893.

La memòria de Guifré I mereix d'ésser honorada per tots els qui se senten pertanyents a la comunitat nacional que ell va regir i que va

Tomba de pedra de Guifré el Pelós.

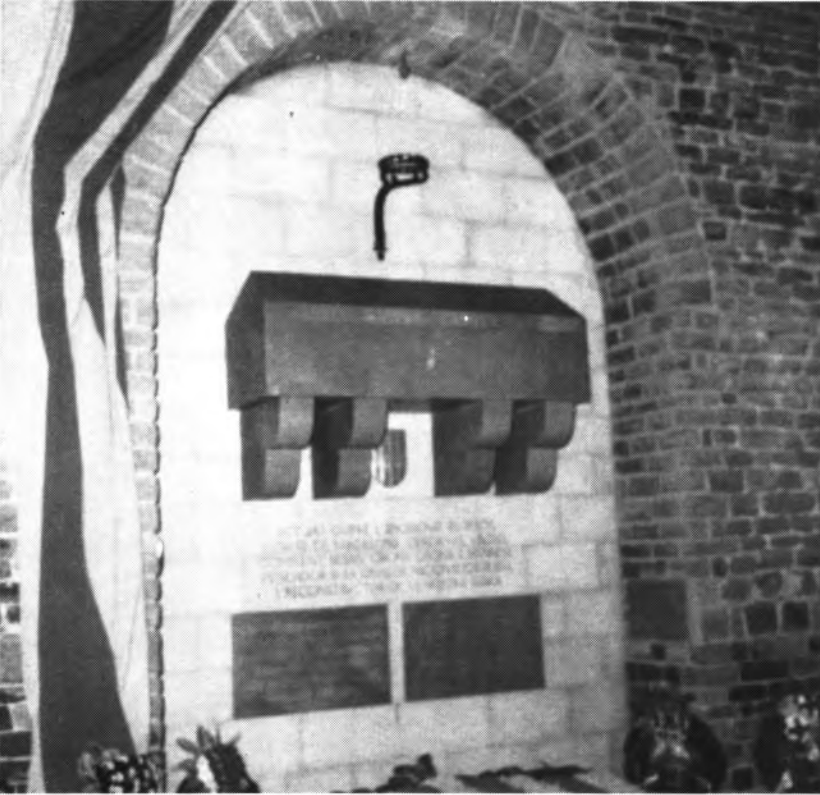

Foto: Miquel Ripoll.

començar a configurar en els primers temps de la seva història. Per això va sorgir la idea de bastir-li un monument funerari a l'interior de l'església del monestir que ell va fundar. Consisteix en una tomba de pedra

sobre quatre mènsules, i coronada per una corona comtal, en un arcosoli buidat en una de les parets, prop del creuer, i amb una inscripció que diu: "Ací jau Guifré, anomenat el Pelós, comte de Barcelona, Cerdanya,

Urgell, Conflent, Besalú, Girona, Osona i Manresa, fundador de la dinastia nacional catalana i reconstructor de la nostra terra".

L'onze de setembre de l'any 1982 vaig tenir l'honor d'assistir a aquesta inauguració del monument funerari i record com si fos avui aquella església romànica plena de gom a gom de gent del Principat, del País Valencià, de les Illes Balears i d'altres indrets, i especialment record aquell cant de la Balanguera en què ens unírem tots els mallorquins presents. Se'm va posar la carn de gallina recordant que fou ell el primer comte de la nostra dinastia, i que durant l'època en què ell governà es posaren els fonaments particulars de la nostra identitat, és a dir, amb el comte Guifré tingué lloc el naixement del nostre poble amb una llengua, una cultura i una legislació pròpies.

El desplegament cultural dels viatges com el que hem fet hauria de servir per aconseguir que cadascun de nosaltres conegui quina és la cultura a la qual pertanyem, no simplement per un esforç de conservació del passat, sinó per forjar el present i el futur d'aquestes tres branques d'un mateix pi.

Miquel Ripoll i Rul·lan

**BANC DE
CREDIT BALEAR**

Es Crèdit

CRÒNICA DEL VIATGE ALS PIRINEUS

Itinerari de l'excursió que férem del dia 17 al 20 de maig a la comarca del Ripollès i els seus voltants, organitzat perfectament per l'O.C.B. a Valldemossa.

Vàrem sortir de Valldemossa a les deu del vespre, en un microbús, i amb moltes ganes de passar-ho bé. Al moll ja ens esperaven els altres components de l'expedició i embarcàrem en el Ciutat de Compostela,

on ens donaren uns cambrots de primera que eren una vertadera monada, deixàrem els equipatges i davallàrem al bar, on seguérem una estona. Tothom, però, estava cansat i ens n'anàrem a jeure. El vaixell sortí

a les dotze i tothom va poder dormir perquè la mar era bona i devers les cinc es remenava una miqueta però pareixia que ens engronxaven. A les set i mitja el cambrer va tocar a la porta perquè tothom s'aixecàs i quan anàrem al bany ningú no va tenir tovallola, ens rentàrem i a la sortida li demanàrem al cambrer on eren i les tenien darrere el mirall, que era un armari on hi havia de tot, tassons, sabó, etc. férem de pagesos!. Davallàrem a berenar i vérem des de coberta en Colom i tot Barcelona.

Atracàrem a les vuit i mitja, i al moll ja ens esperava un autocar amb un xofer que nomia Jordi i que era d'allò més agradable i simpàtic. N'Antònia Serrano, quan tothom va estar assegut, ens donà una panada feta seva perquè el seu home, en Pep, feia 57 anys, així que començàrem el dia molt bé i amb la panxa plena prenguérem la ruta per l'autopista passant per Santa Coloma de Gramanet, Granollers, les Franqueses del Vallès, llavors vengué la Garriga i entràrem dins la comarca de l'Osona passant devora Centelles i abans d'arribar a Vic, a la dreta, hi havia un riu, era el Ter, amb pedres grosses i rodones i les voreres ben verdes plenes d'arbres.

La carretera passava per paratges que pareixien d'un betlem, deixàrem enrere Sant Quirze de Besora, Montesquiu i Ripoll perquè ens esperaven a Campdevàno. Davallàrem a la plaça de l'Ajuntament i allà ens esperaven el batle, tres

regidors i les dues al·lotes que cada any trien perquè siguin les pubilles, una la del poble i l'altra la de les sardanes, i tots plegats anàrem a veure la plaça de Valldemossa, on en Miquel Ripoll lliurà al batle una placa de plata com a recordança i després ens convidaren a "esmorzar" a un cafè que li deien El Niu. Tothom va menjar i beure el que va voler i llavors tots vàrem anar a veure la pinacoteca que guarda les obres que va donar el Sr. Coll, és moderna i molt ben muntada, hi ha més de 200 quadres: pintures, aquarel·les, dibuixos... Allà ens varen fer un regal per hom de part del Sr. Coll, una palanganeta amb pastissos, i amb la representació de la corporació municipal vàrem visitar el poble.

Llavors vàrem partir cap a Ripoll, era dia de mercat i hi vàrem poder comprar uns dolços típics, les "moixaines" i emprenguérem la ruta cap a Sant Joan de Les Abadesses, un poc passat hi ha un restaurant que li diuen La Teuleria, allà entràrem en una sala plena d'embotits, formatges i vins, tothom va comprar formatges, averies negres i fuets, i a més ens donaren d'aquests embotits i vi blanc i vi negre per fer el vermut. El menjador era preciós, amb vistes esplèndides cap a les muntanyes que en els cuculls eren blanques però tota la resta era verd i hi pasturaven vaques. Ens instal·laren en una taula llarga on hi cabíem tots i ens donaren entremesos, cabrit amb salsa amb cebetes, rovellons i patates acompanyat de vi blanc, negre i xampany i llavors dugueren una tortada de tres pisos per celebrar l'aniversari d'en Pep i dedins, n'Antònia, la dona d'en Miquel Ripoll, trobà un sobret, era que la tortada tenia premi: una capsa d'embotits variats.

Foto: Dolors Estrades.

En haver dinat partírem cap a Ribes de Freser, allà pujàrem al tren cremallera perquè és l'únic mitjà per anar a Núria. El tren és lent, però passa per uns paratges preciosos, tot és ple de neu i de torrents que duen molta d'aigua.

Quan arribàrem hi havia molta de neu, jo em pensava que Núria era un poble, però només hi ha una església, un hotel, una posada i l'estació. Quan arribàrem darrera l'hotel estàvem a 0_C. Sortírem a fer fotografies i a passejar, volíem veure l'església, però estava tancada, i a les vuit sopàrem de sopa de brou, patates bullides amb mongetes i cuixot dolç, bistec amb cebetes i fuita. N'Antònia Serrano, en nom de l'OCB va rifar llibres i tothom se'n va anar a jeure, qui més qui manco estava esclatat.

A les set i quart del matí ens cridaren perquè a les vuit havíem de

berenar. Hi havia un bufet i et podies servir allò que volies: carns fredes i embotits, pa torrat amb tomàtiga, fotmatge, magdalenes, mantega i confitura i per beure, suc de pinya, de melicotó, de tomàtiga, xocolata, cafè amb llet, te o camamilla.

Defora estàvem a -10_C, per arribar a l'estació ens gelàvem, a les nou davallàrem fins a Queralbs, que és on poden arribar els cotxes, i arribàrem a Ribes de Freser on ens esperava l'autocar que ens dugué a Ripoll a visitar la basílica on hi ha una portalada romànica que és una autèntica bíblia de pedra, però quan entràrem dins l'església, el capellà, que estava celebrant una pregària, ens va treure defora, encara vàrem poder veure el claustre i el museu, que és preciós, té diferents seccions on poguérem veure de tot, des de joguines a armes, de roba antiga a

mobles, figuretes de betlem, nius d'aus, fòsils, escultures...

Mentre érem al museu va començar la Festa de la llana i casament de pagès: a la plaça varen tondre xots, filar la llana amb filoses, feren matalassos, balls i castells i mentres tant amb carrosses anaren a cercar el nuvi i la núvia, dos joves que es casaren de bon de veres així com se solien casar antigament a Ripoll. Els van a cercar en uns cavalls amb unes celles totes treballades en or, darrere hi van les carrosses amb l'acompanyament i les mules carregades amb la dot de la núvia, fins i tot duia quatre gallines.

Tornàrem a Ribes del Freser i a l'hotel Catalunya menjàrem entremesos, canelons, vadella amb verdures, pinya tropical, vi i cafè.

Partírem a les tres cap a Sant Joan de les Abadeses que és preciós. El va fer construir Guifré el Pelós i la seva filla va ésser la primera abadessa. El què és més important del monestir és el grup escultòric del segle XIII anomenat Santíssim Misteri, que està compost per set figures impressionants que representen el Davallament de la Creu. Visitàrem el claustre i el museu, en el qual hi ha tantes coses per explicar que no acabaria mai i així m'allargaria massa.

Visitàrem Camprodon que és un poble petit on fan bones galetes. Un poc més amunt hi ha Les Set Cases, allà neix el riu Ter, i França està molt aprop d'allà on arribàrem.

Ja s'acabava el dia i tornàrem cap a Barcelona. Passàrem per les obres que fan per a les olimpíades i són jardins, passetjos i allotjaments per als olímpics. Han semblat més de mil facers, quedarà preciós, però encara falta molt per fer.

Anàrem a la plaça de Catalunya i

cadascú va sopar on volgué.

A les deu embarcàrem en el mateix vaixell i cambrots que al viatge d'anada. Arribàrem a Ciutat a les vuit, sense haver-nos adonat que anàvem amb vaixell perquè la mar era com un mirall. Un microbús ens esperava per muntar-nos a Valldemossa.

Vull agrair a Miquel Ripoll i a Antònia Serrano les molèsties i les

preocupacions que han tingut i els tres dies inoblidables que hem passat perquè tot estava molt ben organitzat. Hi va haver molt bon ambient i el temps també va ajudar.

Tots tenim ganes de tornar partir i esperam que l'any que ve ens tornaran a dur a qualque altra banda.

Maria Dolors Estrades i Calafat

Text de la carta que el Sr. Josep Coll i Bardolet trameté al Sr. Jordi Colomer, batlle de Campdevàrol

Valldemossa, primavera de 1991.

Senyor Jordi Colomer, Batlle de Campdevàrol.

Benvolgut i distingit amic:

El mateix dia de l'arribada del grup de valldemossins de l'Obra Cultural Balear que visitaren el nostre poble volia telefonar-li, però no em fou possible, en un altre moment vaig poder parlar amb una secretaria de l'Ajuntament perquè li transmetés el meu agraïment per l'extraordinari acolliment que, amb tanta generositat i gentilesa dedicaren als malloquins i mallorquines d'aquest poble germà, Valldemossa.

Vull dir-li amb aquesta carta que li agraeixo de tot cor aquest comportament,... ja que jo sempre hi perseguïa aquesta ideologia... sembrar, sembrar sempre simpatia i cordialitat entre els homes, i això ha estat una realitat, en aquest viatge dels nostres amics valldemossins al meu poble, al nostre poble, Campdevàrol, i al Pirineu. Avui el poble de Valldemossa, els amics i famílies coneixen un poble més de la nostra geografia, però el coneixen sobretot des d'aquella dimensió humana creadora de l'autèntica germanor entre els homes. No es la imatge política, sinó el nostre comportament el que valora la vida social del nostre entorn i de tots els pobles del planeta. Això és tot el que vull dir-li, agraït, una vegada més; amb la més coral salutació a tota la corporació i per a vostè l'afecte sincer d'aquest amic fill del poble,

J. Coll Bardolet

CLIVELLA

Clivella: Petita fissura produïda a l'epidermis i a la part superficial de la dermis.

Aquests talls espontanis són molt dolorosos i es localitzen a la pell dels mugrons, dels llavis, de l'anús, de les mans i dels peus.

Dels remeis usats actualment per guarir les clivelles no cal parlar-ne, hom acudeix al metge de capçalera o al dermatòleg quan té qualsevol problema i es resol mitjançant els medicaments adients per a cada cas. No ho tenien tan bé els nostres avantpassats, ells havien d'acudir a la medicina popular, de vegades efectiva, i d'altres no tant.

Del llibre HISTORIA DE LLUC-MAJOR, volum III, de Bartomeu Font Obrador transcrivim una recepta, del segle XVI, per guarir les clivelles dels mugrons: "Pren blanquet aygua ros suc de ... oli de roses blanques sie fet de tot un unguent e ab un dia posereune sobre lo mugero (malalt) ho benyau de aygua de plentage e doneu a mamar al xich."

Descriuré, com a curiositat, els ingredients utilitzats en la preparació d'aquesta recepta:

BLANQUET: Carbonat de plom que es presenta en forma de pólvores blanques. Es fa de llaunes de plom posades sobre vapor de vinagre.

AYGUA ROS: Podria ésser aigua de ROSES (rosa galica) destil·lada, o bé, ESSENCIA de TREMENTINA, que és una reïna semifluida exsudada per la noguerola (pistacia terebinthus), el pi (pinus pinea) i d'altres coníferes. Personalment crec més probable la segona opció.

OLI DE ROSES: És el producte

Dibuix de Toni Gelabert.

de la decocció o de la maceració de roses amb oli d'oliva. Els pètals de les roses tenen gran quantitat de substàncies tâniques i per això són molt astringents, com també ho són tots els ingredient d'aquesta fórmula.

AYGUA DE PLENTAGE: (Plantago major) Es prepara amb 30 grams de la planta per 1 litre d'aigua, fent-la bullir durant 10 minuts.

Les receptes següents les he aconseguides de diverses fonts, orals o escrites, de persones que les han utilitzades o d'autors com són Bonafè Barceló, Palau i Ferrer, Miquel Fuster, Font i Quer, Amades, Bienor Marie, Galmés Riera...

CLIVELLES DELS MUGRONS

-Van bé els botons del poll (populus nigra) quan està a punt de brostar. Se'n fa una mena de pomada picant 4 grams de botons, reduint-los a pasta fina que es barreja amb 10 grams de saïm; es mantén en fusió durant dues hores a foc lent, de manera que no arribi a bullir; després es cola i es deixa refredar tot i remenant-la.

CLIVELLES DELS LLAVIS

-Untar-los amb mel perquè ja ho diu el refrany: "La mel és bona a qualsevol hora".

-Untar els llavis amb saïm, amb oli d'oliva, amb greix.

CLIVELLES DE L'ANUS

-Decocions d'escorça de roure

(quercus sp) que és molt ric en àcid quercetinàtic que és molt astringent. 100 grams d'escorça per litre d'aigua.

-El picor anal causat pels oxiürs pot calmar-se mitjançant lavatives amb alls (allium sativum) o bé introduint un all untat d'oli dintre del recte.

CLIVELLES DE LES MANS

-Encalentir oli d'oliva dins el qual s'ha fos un poc de cera roja. Friccionar les parts afectades abans d'anar a jeure.

-Pols de pedra o cerot o una fulla d'heura (hedera hellix) calenta. Netejada i escaldada abans de posar-la damunt les clivelles. (El cerot és una substància viscosa feta d'oli, pega i cera.)

-Fregar-se les mans i els braços amb la primera gelada.

CLIVELLES DELS PEUS

-El cor de la ceba marina (scilla maritima) cruu, fregit en oli o desfet en resina.

El suc de la ceba marina aplicat sobre la pell causa butllofes; els pagesos, seguint un costum àrab, la sembraven al peu dels arbres fruiters per evitar que hi pujassin les formigues.

La meva padrina deia: "Les cebes marines són bones per necessari". Amb aquestes paraules es definien tota mena de plantes medicinals, malgrat no sabessin per a què s'usaven.

JOAN CABOT

Joan Cabot i Estarellas va nèixer a Bunyola, i encara que la seva passió són les rajoles, la seva professió sempre fou la d'electricista. Arribà a Valldemossa rere les passes del seu germà Antoni Cabot, sacerdot. És casat i pare de tres filles i un fill; la seva dona, Carme Martínez, és filla d'un gran músic, el doctor Martínez, que va ésser durant trenta-sis anys l'organista de l'església de Montision, també fou co-fundador de la Capella Clàssica, va fundar el Trio Crespi i era el director de l'Orquestra del Cinema Modern quan el Cinema encara era mut. Tenia un germà, Jordi, que va morir a Nàpols i era un gran baríton. Quant a les publicacions de Joan Cabot, cal dir que ha col·laborat a la revista Cort amb un article sobre les rajoles de Cartoixa i a la revista del Col·legi d'Aparelladors amb un escrit sobre una exposició que ell mateix va realitzar a una botiga de Ciutat. Ara fa uns mesos ha sortit al mercat editorial la darrera i més important de les seves publicacions, "Rajoles polícromes a Mallorca" i, a més, participa amb un article sobre l'enrajolat de Cartoixa a la Revista MIRAMAR. Pertany a una agrupació de col·leccionistes de ceràmica que cada any es reuneix a Barcelona, a Valls Romanes.

P. Com va començar a interessar-se per la ceràmica?

R. Sempre m'ha agradat, però vaig començar a recollir rajoles devers el 50 o el 51, ja fa 40 anys. Llavors era més fàcil adquirir rajoles no tan sols pel preu més baix, sinó que n'hi havia en abundància, tant als antiquaris com a moltes altres bandes -el baratillo, cases en obres...-.

P. De qui o on va aprendre el que

sap de ceràmica?

R. Jo, el poc que sé de ceràmica o de rajoles, ho sé gràcies a la gran afecció que per aquest món he tengut. De rajoles, no en sé res, no som més que un simple col·leccionista.

P. Ha viatjat molt dut per la seva afecció?

R. En aquest aspecte, he de dir que sí, perquè jo vaig pertànyer a la Capella Clàssica amb el Sr. Joan Maria Thomàs i per espai de sis anys férem expedicions per tot Catalunya, cada any fèiem una sortida; per cert, un any vàrem anar al funeral d'en Falla, a Cadis i sempre que tenia temps lliure me n'anava als antiquaris i mirava de comprar el que m'interessava. I quan deien, En Joan, on és? ja sabien que anava de ses meves. Llavors vaig continuar amb la Capella

Mallorquina. Quan cantava amb la Capella Clàssica vaig cantar matines a Cartoixa, i puc dir que conserv el programa de l'acte i els preus de què costava un passatge per anar de Palma a Valldemossa a sentir les matines i després quedar a jeure a l'Hotel del Artista.

P. Va cantar molts d'anys amb la Capella Mallorquina?

R. Devers set anys.

P. Vostè posseeix una bona col·lecció de rajoles, aconseguir-la li ha suposat una gran despesa econòmica?

R. Començaré per dir que jo som un simple afeccionat, i la meua col·lecció m'ha costat alguns sacrificis, però sense haver de fer grans esforços, un altre gastarà els doblers en una altra cosa i jo els gastava en això segons les meves possibilitats, a

Foto: A. S. D.

AJUNTAMENT

El nou Ajuntament va quedar constituït el dia 15 de juny, sota la presidència de Joan Muntaner Marroig.

Els membres de l'antic consistori i els que formen el nou Ajuntament posaren junts per a la Revista MIRAMAR. (foto A.S.D.)

BODES

El passat trimestre 23 parelles han escollit Valldemossa i s'han casat al nostre Jutjat de Pau.

DEFUNCIONS

Pedro Cruellas Balle 8-3-91
Obdulia Grano de Oro Talan 15-3-91
Antoni Terrassa Mas 15-4-91

NAIXEMENTS

Maria Constanza Company Rebagliati 11-3-91, filla de Bartolomé i de María Fernanda.
Didac Alcalá Villa 18-3-91, fill de Manuel i de Matilde.
Sebastià Amer Esteva 11-4-91, fill de Joan i de Catalina.
Ana Calafat Torregrosa 19-4-91, filla de Miquel i de Maria Dolores.
Sara Forteza Lobera 24-4-91, filla de Rafael Angel i de Natalia.
Antoni Espert Font 18-5-91, fill de Vicenç Antoni i de Miquela.

ESGLÉSIA

Matrimonis Canònics:

Batolomé Torres Ribas i Francisca Augusta Frau Fiol 23-3-91.
Juan Llompart Costa i Maria Mas Barceló 25-5-91.
Francesc Cardona Martínez i Antònia Maria Gelabert Serrano 1-6-91.

BAPTISMES

Llúcia Coll Pons.

Recordant Fèlix Calafat Morey

El darrer dia d'abril ens deixà "Don Felio". Per a tots aquells que anàrem a classe amb ell no cal afegir-hi cap llinatge. "Don Felio" i prou. No n'hi havia cap altre.

En Fèlix Calafat Morey va néixer a França de pares valldemossins, va ésser, doncs, fill d'emigrants.

A causa de les successives guerres que es creuaren a la seva juventut va venir, se'n va anar i va tornar, va haver d'aprendre dues vegades l'espanyol. Això no va ésser obstacle perquè fes una carrera meteòrica a Mallorca. De tal manera que, mentre nosaltres feim un sopar d'antics condeixebles a l'any, ell en feia un parell. Com que havia fet diversos cursos en el mateix any, doncs, un sopar amb els de primer, un amb els de segon...Estimava molt Mallorca, se sentia valldemossí de tot cor i ho demostrà sempre. Mai no deixà la nacionalitat espanyola, malgrat que en certs moments això el pogués perjudicar econòmicament. Ara bé,

estimava molt França i coneixia a fons la seva llengua, la seva història, els seus costums...Tot aquest amor el va canalitzar a través de l'Aliança Francesa a les Balears, la qual va fundar i en el decurs del temps en va ésser director, professor i últimament president.

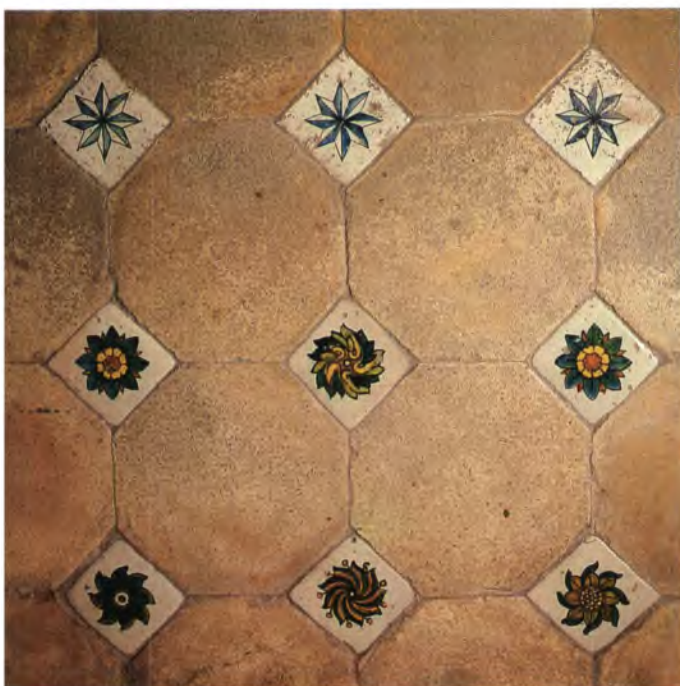
A l'Aliança, a més d'aprendre una llengua, estimàrem un país. Per estimar s'ha de conèixer, s'ha d'admirar i s'ha de comprendre i ell va lluitar perquè nosaltres assolíssim el fet de l'estimació. Classes, conferències, cinema, teatre, excursions, llibres. Tot ho posà al nostre abast.

França va agrair-li la seva tasca condecorant-lo amb el Rosetó i les Palmes Acadèmiques de la Real Acadèmia de la Llengua Francesa.

Per una altra banda, va ésser el secretari del Consolat de França a Palma.

També va fer molts d'anys de professor a l'Institut Joan Alcover, on no solament va ensenyar, més aviat va educar -cosa que ell considerava més important-. Així ho va recordar el capellà a l'homilia del seu funeral. Ell va estimar els seus alumnes i els seus alumnes l'estimaren a ell.

blanca i blava de 9'5x9'5, totes són molt ben conservades.

Capelleta de Sant Sebastià.

Es compona d'11 rajoletes amb dibuixos com els de la Capella del Santíssim i de 67 rajoletes més de 9'5x9'5 que tenen el dibuix corregut i mesclat.

Capella del Santíssim Sagrament.

A aquesta capelleta de mides molt reduïdes -5'75 d'ample per 8'70 de llarg- trobam una varietat de rajoletes extraordinària. A la banda esquerra hi ha una sanefa amb 11 models diferents i una altra amb el dibuix completament corregut i mesclat. A la part central podem veure una sanefa de tres tires amb un total de 40 rajoles i a la part dreta una altra sanefa de 33 mostres diferents. Al paviment veim 735 estrelles blanques i blaves col·locades entre rajoles comunes octogonals. La seva conservació és prou bona i només hi ha 22 rajoletes defectuoses. Totes elles són de 9'5x9'5. Aquestes rajoles són úniques, no coneixem cap altre museu que els exhibeixi, ni el Museu de Ceràmica de Montjuïc de Barcelona, ni el Victòria i Albert de Londres ni el Museu Nacional de Ceràmica González Martí de València -un dels millors d'Europa per la qualitat i quantitat de les peces exposades- ni cap altre, segons el meu parer, aquestes rajoletes deuen ésser obra d'algun frare cartoixà ceramista que posà a prova el seu bon gust i tota la possible varietat de

motius en un espai tan reduït, a més a més, les rajoles amb els dibuixos mesclats i correguts no es devien servir a cap client perquè no les consideraven prou bones. D'aquestes, n'hi ha un parell de centenars.

En una cambra destinada a amagar andròmines vàrem trobar 150 rajoles verdes i blanques amb el dibuix corregut, i en una altra cambra en trobàrem 140 amb el dibuix corregut i 14 amb els mateixos models que els de la Capella del Santíssim, que fan un total de 154 rajoletes de 9'5x9'5.

Capella rere l'altar major.

Es compona de plafons amb motius diferents també voltats de marbre negre. La seva conservació és acceptable, amb les excepcions de les de l'entrada i de la sortida, fetes malbé a causa del pas constant dels qui entren i surten, encara s'hi pot precisar, però, el motiu decoratiu. Aquestes són també rajoles catalanes.

Campanar.

Als quatre costats podem veure-hi rajoles en verd hexagonals de 13x19 combinades amb unes altres de cartoixanes de 11'5x11'5.

Cel·la prioral.

En la seva segona cambra trobam rajoles policromes combinades amb rajoles octogonals, aquestes serviren de model d'una sèrie que la marca Firmitas tragué al mercat combinades amb unes

altres de color taronja hidràuliques que foren usades a molts d'indrets i que segons Vicent Riera Estarellas, empleat d'aquesta fàbrica, foren catalogades com a "Rajola de Cartoixa".

Els cartoixans posseïen un forn a la finca de Sa Teulera -on hi ha la font de na Llambies- que proveïa el monestir d'aigua per a l'obra de les peces de fang, tant dels milenars de teules de les teulades com de les rajoles comunes de 20x20 i octogonals de 23x23 emprades per als corredors i les cel·les combinades amb les policromades conservades encara a llocs diversos del paviment de la Sagristia, la Capella del Santíssim, les cel·les i corredors etc. Amb mestre Francesc Ripoll, "Manitos", home de gran sensibilitat artística, i darrerament amb el mestre marger Miquel Calafat Fiol, de 82 anys, encarregat de la finca, arribàrem a veure les restes d'aquest forn.

Per acabar, després d'haver fet una descripció de l'estat del conjunt de rajoles de ceràmica del convent de la Cartoixa de Valldemossa, hem de posar de relleu el fet que a Mallorca, a cap parròquia, oratori o convent trobam tanta varietat de dibuixos, formes i mides com a aquest monestir de la Serra de Tramuntana.

Nota: Resaltam les mides de les rajoles atribuïdes als cartoixans perquè són xifres que surten del que és habitual.

RAJOLES A LA REIAL CARTOIXA DE JESÚS NATZARÈ DE VALLDEMOSSA

Quan els cartoixans entre finals de 1798 i començaments de 1800 acabaren l'obra principal de l'església -fou oberta al culte públic en 1812- el paviment oferia un aspecte extraordinari, tot ell era decorat amb rajoles de dibuixos i mides diferents que procedien dels tallers de terrissa de València, Alcora i Barcelona, voltades i dividides per plaques de marbre negre de Deià de 17'5 cm. d'amplària. Si comptam tots els dibuixos diferents, el total resultant és de 122.

Cartoixa de Valldemossa. Col·lecció Marroig.

Catalanes de 13x13	12	Catalanes	107
València de 20x20	50	València	83
Alcora de 20x20	36	Alcora	2
Atribuïdes als cartoixans	24	Corca seca	3
		Procedència diversa	14
Total	122	Total	209

Aquesta és una comparació feta amb la col·lecció del Sr. Bartomeu Marroig cedida a l'Excel·lentíssima Diputació Provincial i instal·lada en el Museu Saridakis ubicat en el Palau de Marivent. La ceràmica en constituïa la part més

important, on podríem destacar la col·lecció de "mancerinas"?! , una de les millors d'Espanya, que en comprèn més de 320 i la rica col·lecció de plats on veim representats els tallers terrissaires de més anomenada tant a l'Estat Espanyol com a l'estranger.

A la dreta de l'altar major.

València	19 rajoles que formen pàmpols
Alcora	26 rajoles amb motius florals
	7 rajoles de sanefa
Total	52

A la part lateral esquerra (evangeli).

València	26 rajoles que formen pàmpols
Alcora	27 rajoles amb motius florals
	8 rajoles de sanefa
Total	61

Paviment.

Es compon de 28 plafons voltats amb marbre negre dels quals només 12 es conserven en un estat acceptable, a la resta no queda gens de dibuix ni de vernís.

Nau central.

És encara més mal conservada. Consta de 149 plafons dels quals només 14 tenen un estat acceptable, resten encara, això sí, les tires de marbre negre que servien per a marcar la varietat dels diferents models i dibuixos. El punt central és format per una estrella de 16 puntes voltada per una circumferència també de l'abans esmentat marbre de Deià de 9'20 m., la mateixa mida de la volta pintada per Fra Bayeu, vingut de la cartoixa de València -la seva estada a Valldemossa es perllongà per cinc anys- i en miniatura una estrella de 8 puntes en marbre groc i taronja.

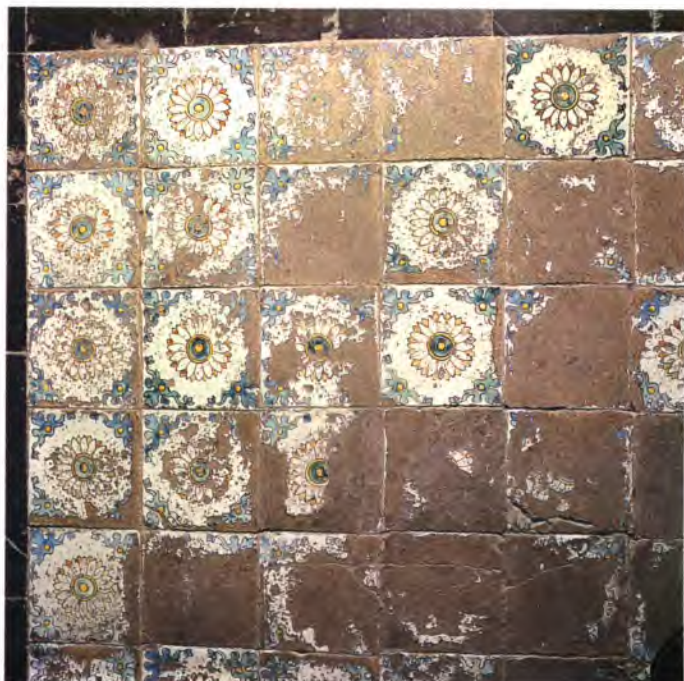
Sagristia.

El grau de conservació és el mateix de la nau central, només conservam 108 rajoles amb dibuix d'estrella blanca i blava de 9'5x9'5 en bon estat i més d'un milenar en són inutilitzades.

Rentamans.

És fet amb 48 rajoles catalanes de 13x13, amb unes altres d'estrella groga i taronja de 10x10 i amb 10 d'estrella

Fotolits cedits per Gràfiques Miramar

més, la meua dona sempre m'ha ajudat en aquestes coses. Això ho hem de tenir molt en compte, pensau que a casa nostra teníem tantes rajoles que un arquitecte amic meu em va advertir que si no en llevava, el trespol passaria per ull, perquè com que la rajola pesa molt i ocupa poc espai, jo en tenia per tot... L'any 63, essent el meu germà rector de Valldemossa, havien d'acondicionar la Sala Capitular de Cartoixa, jo els vaig oferir la col·lecció i és una llàstima que no ho hagin volgut. A més de la ceràmica, s'havia d'instalar a aquesta Sala la pinacoteca Ochoa, amb més de quaranta quadres, i els fons tomassians del Sr. Mateu, de Campanet, que passarien a ésser propietat de la parròquia de Valldemossa. Ja ho teníem tot preparat, les rajoles estaven col·locades fent un fris, varen venir dos delegats del Foment de Turisme i quan varen veure les rajoles col·locades varen dir que ja no faltava res més, que només amb les rajoles ja podien obrir la Sala. Ens va ajudar molt el Sr. Francesc Ripoll, "Manitos", però després això no va interessar a algunes persones i no es va fer. Les rajoles varen estar col·locades allà per espai de vint anys i com que se'n varen espenyar algunes i no interessaven a ningú, els vaig llevar. És una llàstima que Valldemossa perdés aquest cabal cultural, com també va

perdre més enrere la Biblioteca Cervantina, ara a Barcelona.

P. Li ha causat més maldecaps?

R. Maldecaps, no, l'única que ho ha patit ha estat la meua dona, però sempre ho ha fet amb estimació, si no podíem fer net, no fèiem net, perquè n'hi havia per tot, de rajoles... De vegades fins i tot no ens podíem banyar perquè la banyera estava plena de rajoles.

P. Va haver d'anar enfora a cercar peces?

R. Vaig anar dos pics a Londres, he recorregut tot Espanya i quan tornava, sempre duia peces.

P. Parli'ns ara una mica d'aquest llibre que fa poc ha publicat.

R. Bé, el llibre, "Rajoles polícromes a Mallorca", té com a coautor el Sr. Bartomeu Mulet, de Sineu, prevere; i la història d'aquesta obra començà quan alguns treballadors de Gràfiques Miramar varen anar a Sineu per alguns afers i varen parlar amb el Sr. Bartomeu Mulet, que ho sap tot sobre moltes coses de Mallorca: la casa mallorquina, brodat, botonades d'or...i ho té tot ben arxivat i varen anar allà per tenir una conversa i els va parlar de les rajoles; ells varen quedar meravellats i varen dir que això, per anar bé, ho havien de fer amb mi, i va ésser aquí quan em varen demanar si hi voldria col·laborar i vaig dir que sí i va sortir el llibre.

P. Vostè és germà del desaparegut

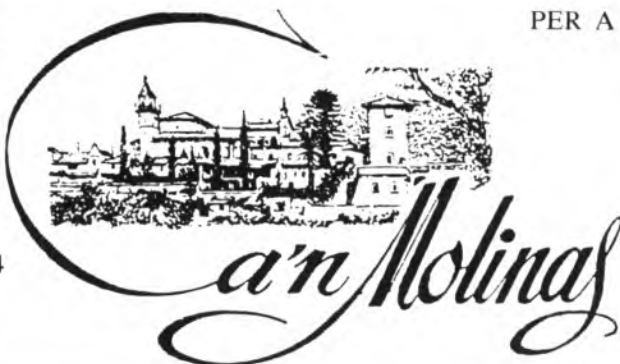
vicari Cabot, personatge de pes en la més recent història valldemossina; ens podria parlar una mica de la seva tasca a la parròquia?

R. Bé, ell fou ordenat sacerdot el 1934 i destinat a Valldemossa com a vicari, a Valldemossa hi està tretze anys, després fou destinat a Sant Marçal com a rector, tornà a Valldemossa com a rector també durant dotze o tretze anys més i finalment va estar com a capellà de la clínica Mare Nostrum. Com a vicari de Valldemossa tenia la missió de col·laborar amb el rector, el Sr. Joan Mir, sobretot en l'Acció Catòlica i el l'educació dels infants, als quals feia classes de cultura general a diversos llocs, a la Plaça Pública, on vivia, etc. I com a rector del poble que tant estimava, va fer la bancalada de l'església, la custòdia de la Parròquia, l'escultura de la Beata que hi ha vora l'església, el sagrari, també va fer acondicionar la capella de la Beata, o del sagrari, va fer la capella de Sa Marina, va col·locar les rajoles de la Beata vora cada porta... Quan una persona estima el lloc on està, fa tot el possible per embellir-lo i deixar-hi un bon record. En un article que podria sortir a properes revistes, en parlaré, de tot això.

Antònia M. Calafat i Rivas

PANADERIA
Y
PASTELERIA

Carrer de la Rosa, 4
Via Blanquerna, 15
VALLDEMOSSA

PER A GATONS I COQUES FINES
NO HI HA COM
CA'N MOLINAS

Tel. 61 21 56
Tel. 61 22 47

Em ve a la memòria que un dia amb els ulls entelats per l'emoció, aquell ulls cansats, sense vista i amagats darrera uns vidres gruixats com a glaçons, em va mostrar un escrit emmarcat en plata que li havien regalat els seus "fills" -els seus

malgrat la mancança de vista encara cercava, trobava i classificava) ens ha deixat. Del que no hi ha dubte és que allà dalt, Déu tindrà l'arxiu més ben dut que mai.

Maria Victòria Bernaldo

alumnes- que deia així: "No és amb els ulls de la cara que s'hi veu, sinó amb els de l'ànima".

Com a traductor jurat a Palma desenvolupà una gran tasca. Va traduir llibres, personalment em record de la il·lusió que tenia de traduir amb el sentiment adient els versos de la nostra poetessa, Maria Antònia Salvà, per donar-los a conèixer a França.

Ara després de cinc anys d'haver-se jubilat, insuficients per fer tot el que tenia planejat, (com a arxiver,

Trobada d'Antigues Alumnes de la Puresa

El dia 12 de maig un grup d'ex-alumnes de Valldemossa convidades per les antigues alumnes de Palma que formen el comitè encarregat de propagar i donar a conèixer la vida de "Madre Alberta", fundadora dels nostres col·legis, ens reunirem a l'Ermita per assistir a una missa celebrada pel canonge Bru Morey, gran devot de "la Madre", a la qual va conèixer essent ell alumne del Col·legi de la Puresa de Valldemossa. També assistí als actes el doctor en Filosofia i Lletres, Bartomeu Font.

Després dinàrem tots junts a la casa que tenen les monges al poble. Els menjars foren exquisits. Canviàrem impressions sobre el que es faria referent a la causa de "Madre Alberta". Per finalitzar la trobada hi va haver balls, acudits, etc..

Esperem que en la pròxima trobada ens puguin donar notícies referents a la beatificació de "la Madre".

Us desitjam un feliç estiu.

Catalina Colom i Torres

Marquès de Vivot
Telèfon 61 25 42
VALLDEMOSSA

ENHORABONA

El dia de Santa Apol·lònia va fer cinquanta anys que Miquel Calafat Fiol i Francesca Morey Mulet es varen casar. En aquesta ocasió es retrataren amb els seus fills, nora, gendre i nétes.

D'esquerra a dreta: Damià Calafat, Natalia Calafat, Miquel Calafat, Sara Calafat, Antònia Maria Ripoll, Francesca Morey, Vanesa Calafat, Antònia Calafat, Susan Wescot, Miquel Ripoll i Francesca Ripoll.

Antònia Maria Gelabert Serrano i Francesc Cardona Martínez varen elegir el dia 1 de juny per casar-se. Ho feren a l'església de Sant Bartomeu de Valldemossa en el decurs d'una emotiva missa oficiada per l'ecònom, Pere Vallès, en la qual participaren activament germans i cosins dels nuvis. Maria Fiol, a l'orgue, va interpretar peces del seu repertori. A la sortida del temple, una pluja de pètals de roses i del tradicional arròs esperava la novella parella. Soparen vora la mar, envoltats dels llums de la badia de Palma i acompanyats dels seus familiars i amics brindaren pel futur del novell matrimoni.

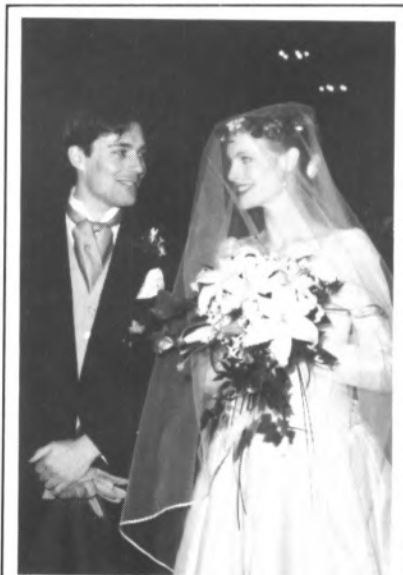

Us presentam en Dídac Alcalà Villa ben apoltronat al seu cotxet.

El fill de Sebastià Alemany i Lluïsa Rios, Joan Sebastià, somniant amb els angelets.

James Culbert Palmer i Natasha Zupan el dia del seu enllaç matrimonial a Valldemossa.

NOTICIES

Berlin

Els periodistes turístics alemanys anualment atorguen un Premi a una personalitat que hagi destacat en el camp del turisme.

El corresponent a 1990 l'han concedit a Beate Goecker de Serrano per la seva tasca a favor del medi ambient en zones turístiques; tasca que ha desenvolupada en el si de l'associació DRV, de la qual és membre de la junta directiva.

El premi li va ésser lliurat en un acte a l'ITB, fira turística que es va celebrar a Berlín.

Premis Alzina i Ciment

En el decurs d'un sopar celebrat a Llucmajor tingué lloc el lliurament dels premis Alzina i Ciment 1990. El premi Alzina fou instituït pel GOB per reconèixer la tasca efectuada en pro de la protecció de la natura i el premi Ciment per a la actuació negativa.

Els propietaris de S'Estalella, guanyadors del premi Alzina, són un clar exemple a seguir per altres propietaris de Mallorca, que es deixen dur per la febre urbanitzadora i per l'afany de lucre.

Foto: Coloma Julià.

Bruno Zupan

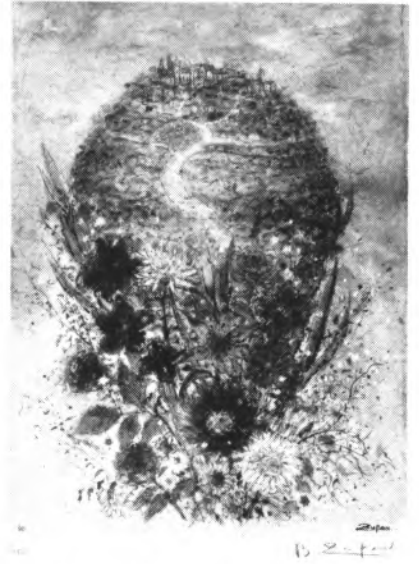
Una aquarel·la del pintor -d'origen iugoslau, de nacionalitat nord-americana i resident a Valldemossa- Bruno Zupan serà el model per a una sèrie de segells de l'ONU. El dia 15 de març tingué lloc a la seu de l'ONU a Nova York. La cerimònia de presentació fou presidida pel senyor Pérez de Cuellar, i en el seu decurs es va presentar també una col·lecció de litografies.

L'obra representa l'esfera terrestre sostenida damunt un ram de flors de clara inspiració i influència mallorquina, la qual cosa és normal en un pintor que fa més de vint anys que viu a Valldemossa.

Hi ha hagut d'altres pintors com Dalí, Chagall, Hunderwansen... que també han col·laborat amb alguna obra seva per fer segells per a l'ONU.

Ramon Llull

El dia 20 març, a la Casa de Cultura de Palma, tingué lloc la presentació del primer volum de la nova edició de les Obres de Ramon Llull, "Llibre de virtuts e de pecats".

El llibre ha estat possible gràcies a un acord signat entre el Govern Balear, la Generalitat de Catalunya i la Generalitat Valenciana. Va presidir l'acte Maria Antònia Munar, Consellera de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear.

Prensa Forana

Els representants de les revistes de la Prensa Forana a Mallorca forem convidats a sopar pel president del Govern Balear, Gabriel Cañellas.

Després de l'àpat tots els que volgueren feren preguntes al president i d'aquesta manera es va organitzar una animada tertúlia.

Setmana Cultural, "CIUTAT VIVA"

A la Fundació Bartomeu March Servera, carrer del Conquistador, 13-A, hi va haver la Mostra de Material Didàctic per a l'Ensenyament en Català.

L'exposició fou part d'una sèrie d'activitats amb motiu de la Setmana Cultural, "CIUTAT VIVA", organitzada per l'Ajuntament de Palma del 10 al 27 d'abril.

Miquel Fullana i l'OCB

"Els deu primers anys de l'Obra Cultural Balear" és el llibre que ha escrit Miquel Fullana, fundador de l'OCB i membre de la primera Junta Directiva, dins la qual va exercir el càrrec de secretari des dels inicis, 1962, fins a 1972. És també l'autor de l'anagrama de l'OCB.

El llibre és un testimoni de les vivències personal i col·lectives dins aquesta entitat en els deus primers anys d'existència.

Tirant lo Blanc

La Consellera de Cultura Maria Antònia Munar, el Rector de la UIB Nadal Batle i Eliseu Climent presentaren l'obra "Tirant lo Blanc", edició oficial de l'Ajuntament de Gandia, amb al patrocini de la UNESCO i del Consell d'Europa que apareix des del 23 d'abril en el setmanari "El Temps". L'acte fou a la Casa de Cultura de Palma.

Sa nostra família

Amb aquest títol, la família Serrano Darder ha editat una revista amb la qual han obsequiat la seva mare Antònia Darder, vídua de Serrano, amb motiu del seu vuitantè aniversari, retent així un entranyable homenatge als seus progenitors.

La revista li fou lliurada a l'ofertori d'una missa íntima i emocionant, celebrada a l'Ermita, oficiada pel canonge Bru Morey i cantada i participada per tots els membres de la família.

Acabada la cerimònia es reuniren al Restaurant Can Costa on tingué lloc un sopar.

VII Mostra de Cuina Mallorquina

Toni Guasp és l'autor del cartell anunciador de la VII Mostra de Cuina Mallorquina.

Nou llibre

"Protocolos de ORL para médicos de cabecera", aquest és el títol d'un

llibre del qual és coautor Sebastià Mas Mercant, paisà nostre. L'obra va ésser presentada al col·legi Oficial de Metges de Palma. Els altres coautors són: Fernando Tolosa, Ramona Soler, Ramon Secades i Manuela Sancho.

Sopar de la Premsa Forana. Montisíon, Porreres, 26 de març de 1991.

Maioricensis Schola Lullistica

El Dr Alain Guy, Degà emèrit de la Universitat de Toulouse, va ésser investit "Magister Honoris" per la Maioricensis Schola Lullistica, el 28 de maig. L'acte es va celebrar al Centre de Cultura SA NOSTRA. Va lliurar la distinció el Rector Dr. Sebastià Trias Mercant. El nou Mestre va pronunciar una conferència sobre "La raó i la fe a Llull i Descartes".

CORREU Montevideo-Valldemossa

Fragment d'una carta de Catalina Homar, valldemossina resident a Montevideo, que parla de Valldemossa i de la Revista MIRAMAR: "Además yo paso la revista a otras personas, ahora la tiene Margarita Mas, porque se la presté a mi nuera y ella me pidió si podía prestarla a su madre y así formamos una cadena y somos muchos los que la leemos y nos enteramos de las noticias de nuestro querido pueblo que tanto va cambiando, pero que siempre será nuestro bien amado Valldemossa, el privilegiado y privilegiados los que pueden vivir en él..." "¿Quién puede olvidar a Valldemossa y todo lo que en sí encierra en familia, amistad, belleza, en todo Valldemossa es

única, solo el recordarla es un regalo del cielo...".

Maria Rivas Vidal, na Maria Fuia, parla també en una carta de la nostra revista: "Catalina me mandó para leer la revista nº 6 MIRAMAR, veo que también participa Maria José, un escrito precioso sobre Paula Torres, y el de Antonia Maria muy intere-

sante lo que escribió des Quintet, me acordé mucho de su madre, la hermana del tío Antonio "Quint", la de veces que en Son Salvat me decía gloses, es una revista para el recuerdo, ya que escriben cosas de gente mayor, sobre todo en las páginas celestes, felicidades con un gran beso...".

PLAÇA RAMON LLULL, 4
Telèfon 61 24 85

VALLDEMOSSA

El Cor de Jesús del pujol de Son Gual

Foto cedida per Joana Lladó Vila.

El dia de la Beata farà cinquanta anys que el bisbe Miralles va beneir el monument del Cor de Jesús al Pujol de Son Gual i va consagrar Valldemossa al Cor de Jesús. El poble agraiïa així no haver sofert cap baixa durant la guerra.

El pujol és un bell mirador. Guaita cap al poble, cap al cementiri, cap a la mar, cap al Molinet de la Beata i cap a Cartoixa.

Amb la col·laboració de tothom es va acondicionar el pujol i el camí per arribar al cim on s'instal·là el monument obra de l'escultor Pere Vila, segons el projecte de l'arquitecte Josep d'Oleza. En aquells moments era

el batlle Sebastià Ripoll i el rector era Joan Mir. Actuaren de padrins del monument Carme Ferrer d'Oleza i Antoni Fortuny.

L'estatua del Cor de Jesús està damunt un pedestal de dos cossos, sota la figura es llegeix "Adveniat regnum tuum". El cos inferior descansa damunt una àmplia base i té davant, en relleu, Santa Catalina Tomàs i a darrera una inscripció commemorativa.

Fa cinquanta anys que el Cor de Jesús està damunt el Pujol de Son Gual. Fa cinquanta anys que des de l'altura vetlla i protegeix Valldemossa. No ha pogut evitar que el

progrés l'envoltàs com l'envolta la vegetació. Santa Catalina Tomàs està als seus peus i no veu l'antic parc infantil, ni sent les gronxadores perquè cap infant ja no hi pot jugar. Ni cap mare pot dur-hi cap criatura a passar una estoneta d'esplai.

El pujol és un lloc privilegiat. Anys enrera s'hi va muntar un parc infantil, avui per desgràcia abandonat de la mà de Déu i dels qui podrien fer que tornàs ésser un lloc d'esbarjo per als infants. Des d'aquí reivindicam la rehabilitació d'aquest espai per a tots els valldemossins.

Gaietana Mas

ESPORTS

Futbol, tennis
bàsquet, etc.

REPARACIONS

NAUTIQUES
S. Oficial VOLVO
S. Oficial SOLE

TOT PER L'ESPORT

Niceto Alcalà Zamora, 22
Tel. 28 19 29
Palma de Mallorca

Reial Club Nàutic Palma
Tel. 71 10 50
Palma de Mallorca

Pancaritat 1991

Foto: Xesca Cañellas.

Foto: Dolors Estrades.

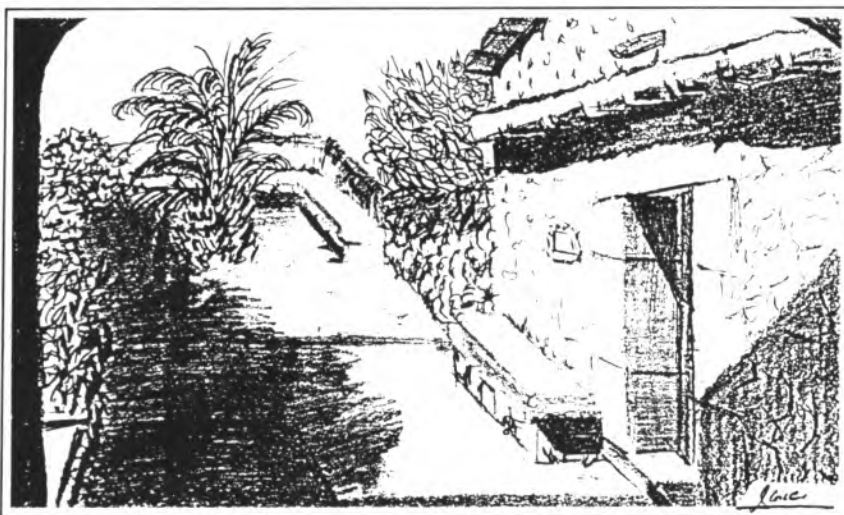
La Biblioteca Municipal de Valldemossa i l'Obra Cultural Balear a Valldemossa, amb el suport del Centre Coordinador de Biblioteques del Consell Insular de Mallorca organitzaren amb gran encert els actes del Pancaritat de 1991.

És aquest un costum oblidat que l'O.C.B. intenta revitalitzar des de fa tres anys. Es celebra el diumenge de l'Angel a l'ermita de la Trinitat. Poc a poc creim que serà tan animat com ho és per tot arreu de l'illa. Es va convidar al poble a participar-hi mitjantçant cartells i una crida. A mitjant matí els més animats partien a peu cap a l'ermita, ben pocs ho feren amb cotxe, sols els més majors o impedits arribaren colcant.

El sol lluent donava la benvinguda als valldemossins que s'espargiren per gaudir una vegada més de la serenitat del lloc i del paisatge, en perfecta comunió cel-muntanya-mar.

Trenta-tres persones des de dos fins a vuitanta anys participaren en un concurs de dibuix a l'aire lliure plens d'entusiasme, emprant la imaginació i fent veritables obres d'art.

Abans de la una l'alegre campaneta de l'ermita convidava a la Missa Solemne. La part musical era a càrrec

Dibuix de Concepció Bauzà de Mirabó.

de Pilar Segura, a l'orgue; Pep Lladó a la guitarra; Miquel Ripoll i d'altres. Marta Lladó feu el solo de La Pesquera. Dolors Estrades va fer la lectura. Concepció Bauzà de Mirabó portant la bacina amb la capta que va fer abans de començar la celebració, va iniciar l'entrega de les diverses ofrenes adients per a l'ocasió i que portaven Maria Magdalena Moià, Maribel Pol, la bibliotecària Antònia Torres, Carme Cavaller, Tonina Ferrer, Coloma Ferrer, Miquel Ferrer, Antònia Calafat i Antònia Maria Calafat Rivas.

Després de dinar tingué lloc el lliurament de premis del concurs de dibuix.

El jurat compost per Antònia Prats, Jaume Moià, Pep Jiménez i Pilar Serrano, tingué prou feina -a causa de la gran qualitat de les obres presentades- a atorgar els premis de les diferents categories establertes i decidiren per unanimitat que, a més dels premiats, tots els participants tenguessin premi de consolació.

La festa va finalitzar amb una rifa de llibres entre els assistents al Pancaritat.

Racó del jovent

TEATRE

Valldemossa té la gran sort de comptar amb un nombrós grup de joves entusiastes del teatre que des de l'any 1984 formen un equip molt compenetrat que es reuneix i treballa per tal d'oferir-nos obres diver-

tidíssimes, molt ben interpretades i acuradament presentades. Al principi era el director Amador Morell Ripoll, ara ho és Maria Teresa Ripoll Estrades. Les primeres comèdies que interpretaren varen ésser de diversos autors com Joan Mas, "Molta feina i pocs doblers"; Pere Capellà, "L'amo de Son Magraner"; "Una temporada a ca sa dida"; "El món per un forat". També han posat en escena després de molts d'anys "Els Reis". El resultat dels seus esforços són sempre

A Juan Pedro Perez Ripoll l'han batejat a la Seu de Ciutat per tal de celebrar-ho els seus pares li feren una gran festa. Ara que tothom el coneix, les seves germanes creuen que ja és hora que entri a formar part de la gent divertida de la vila. Per això le seva foto la volen a la "MARXA JOVE!!"

positius, a més, actualment, les comèdies són estrenes exclusives ja que la directora del grup "JOVES DE VALLEDMOSSA", Maria Teresa Ripoll Estrades, n'és l'autora. Fins ara n'ha escrites i estrenades tres, els seus títols són: "No s'apleguen que no s'assemblin", "Qui té vola i qui no té rodola" i "Ses mentides tenen ses comes curtes" Aquesta darrera obra la posaren en escena els dies 6 i 7 d'abril davant un nombrós públic i obtingueren un èxit clamorós.

El 20 d'abril en Joan Reinés Estaràs complia quatre anys. Els seus padrins l'han obsequiat amb una gran festa d'aniversari i han convidat a tots els amics de Joanet que són molts i de totes les edats.

Dues festes amb un dia són moltes, però n'Elena Gelabert en va fer una a casa seva per celebrar el seu aniversari i el de la seva neboda Maribel Pol. Quan va acabar la festa de n'Elena va començar-ne una a Son Niu de Dalt, organitzada per na Maria Antònia Jiménez.

Na Rosa, en Miquel, na Núria i na Xesca dediquen el seu primer somriure com a regidors als seus amics des d'aquesta secció. (foto A.S.D.)

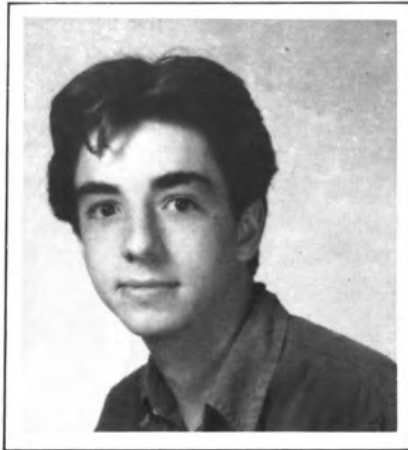
JA HAN FET 18 ANYS

Bartomeu Pizà Darder (20 d'abril)
Catalina Ana Pons Calafat (3 de maig)
Joan Rovira Serrano (29 de juny)

MOLTS D'ANYS als que ja en tenen 18!

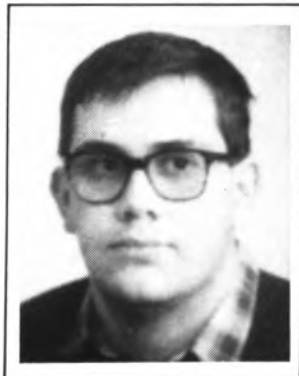
Simpàtic grup valldemossí d'excursionistes en l'acampada anual al pla del Pouet. Foto: Loli.

Tomeu Pizà Darder

Quasi tots els joves del poble vàrem ésser convidats a sopar a casa de na Ninona Mayol Llobet per celebrar el seu 18 aniversari.

D'esquerra a dreta:
Jaume Juan Vila
Joan Rovira Serrano
Josep Ferrer Cardell

IMATGES D'ANTANY

Obrim aquesta secció gràcies a, en primer lloc, Sebastià Trias, que ens suggerí la idea que sense saber perquè va ésser ajornada. En segon lloc l'altre dia, dins Can Molines, va sorgir el tema a una conversa entre n'Antònia Calafat, la seva filla Maria del Pilar Cañellas, na Catalina Cañellas i n'Antònia Serrano. Es tractaria de treure a llum fotografies de grups de nocers, d'estudiants, de familiars, d'amics, d'excursionistes etc.. Per això us pregam la vostra col·laboració. Si teniu fotografies d'aquestes i ens les deixau, les publicarem.

Al balcó que mira al carrer Uetam, de la casa de Maties Darder i Francisca Calafat, que té l'entrada al carrer Nicolau Calafat es reuniren els valldemossins residents a França que en aquells moments eren a la vila per fer-se aquesta foto, seria devers l'any 1918.

Els infants de davant són: Francisca Calafat Morey, Pedro i Macià Darder Calafat, Antònia Darder Boscana, Francisca Darder Calafat, Pedro Calafat Morey, Antònia Mas Calafat, Antònia Darder Calafat, Maria Pastor Mut, Jaume Mas Calafat i Maria Calafat Colom.

Els majors de darrera són: Francisca Mas, Francisca Calafat Mas, loma Morey Boscana, Antònia Boscana Lladó, Antonia Pastor Mut, un solleric, Jordi Pasual Homar, Francisco Vidal, Sebastià Trias Mas, Joana Aina Calafat Mas, Macià Darder Cruellas, Feliu Calafat Mas, Maria Colom Ripoll, Sebastià Calafat i Perico Calafat Mas. (Foto cedida per Antònia Darder Boscana.)

Na Joana "Cantona" ens ha esbrinat quins eren els seus condeixebles. Asseguts d'esquerra a dreta, després de dreta a esquerra i finalment d'esquerra a dreta: na Cati "Simona", na Margarita de Son Homar, la filla d'un guàrdia, na Margarita de Can Manitos, en Ramon de

Son Oleza, en Joan "es Roig" fill d'un guàrdia, ?, en Guillem de Can Micaloto, en Miquel de Son Mas, en Tià de S'Abadua, en Joan de Son Homar, na Maria Morey, na Catalina "Castelló", en Biel, en "Cutxo", ?, Na Tonyita Capellà, na Maria Antònia "Pipeta", en Juanito Algaba, n'Antònia de Can Nadal, n'Antònia Mas, na Maria Teresa, na Margalida Calafat, na Tita, la filla d'un

guàrdia, na Petrita, na Catalina "Carabassa", na Maria Pilar de Can Molines, ?, na Maria "Simona", na Joana "Crueta", jo, na Catalina (germana de na Petrita), na Josefina, na Praxedes de Can Molina, n'Antònia "Xata", Margarita Mas, n'Antònia Gelabert, na Bujosa, na Francisca del Pla del Rei i na Catalina de Can Manitos. (Foto cedida per Maria del Pilar Cañellas Calafat.)

ESCOLES MALLORQUINES

Dues mil persones a Artà

Les escoles que fan ensenyament en català a Mallorca, col·lectiu conegut amb el nom d'Escoles Mallorquines i que agrupa mestres, pares i alumnes, es trobaren a Artà.

Blanc",...També hi foren presents la Campanya de Normalització Lingüística, l'Ajuntament de Palma, així com les conselleries de Cultura, Educació i Esports i la d'Agricultura del Govern

L'encontre, el setè celebrat per aquest col·lectiu, suposà un al·licient per als assistents pel fet que més de dues mil persones assistiren als actes que s'hi havien organitzat.

Els centres educatius d'Artà coordinaren diverses exposicions: "Material per fer l'ensenyament en català", "Programes informatius", "Treballs escolars sobre Francesc de B. Moll". "Tirant lo

Balear, amb exposicions de material educatiu.

I no només els centres sinó tot Artà treballà per aconseguir un millor clima de comunicació.

Un dels actes centrals va ser el debat sobre un "Model educatiu propi de les Illes Balears", proposta presentada per la Direcció General d'Educació i Esports del Govern Balear. Els assistents es

mostraren preocupats per si la llengua pròpia de les Balears, el català, serà o no la columna vertebral del model impulsat pel Govern Balear.

La majoria dels assistents a la diada es reuní en la concentració de suport a l'ensenyament en català. Allà els representants de les Escoles Mallorquines demanaren que no s'hagi de sol·licitar autorització per fer l'ensenyament en català, quan aquesta llengua és oficial a la comunitat. Així com la urgència que es transfereixen **les competències plenes en educació** pel fet que és necessària la capacitat legislativa per poder adequar la LOGSE al model propi educatiu, a la pròpia identitat cultural.

Es va fer esment a la necessitat d'establir un pla especial de xoc per als nuclis de població més castellanitzada: Palma i Calvià (extensible per raons òbvies, a Eivissa), iniciatives institucionals, legals...

I sobretot la importància d'ampliar els àmbits d'ús del català. Malgrat que es valora justament el paper de l'escola i se la considera un focus amb efectes multiplicadors, també es veu que no basta. I que és decisiva la premsa i la televisió en català així com tots els actes quotidians en la comunicació de cada dia.

L'encontre es caracteritzà per una àmplia assistència de pares i alumnes dels centres esmentats. A partir d'aquesta trobada, les Associacions de Pares proposen incloure en els objectius de la Federació la coordinació i promoció del treball que es fa a aquests centres, per tal de servir de model i estímul als centres que encara no fan ensenyament en català.

BAR S'OLIVERA

AVINGUDA ARXIDUC LLUÍS SALVADOR

TELÈFON 61 25 77

VALLDEMOSSA

es sembrat amb fuia blava
ja va ser molt diferent.
Es conrador tot content
perquè es temps li ajudava.

48
N'Antònia i es fill cremats
les dugueren amb urgència
amb avió a València
on quedaren internats.
Ella ja mos ha deixats,
pen Tòfol deman clemència.

63
Sant Antoni l'any passat
vàrem fer una festada:
lluïda sa cavalcada,
molt de bestiar enjoiat,
pes seus ben muntat;
la tengueren soleuada.

148
Salut i prosperitat
el noranta-u és jove
és un any cap i cova,
pot donar bon resultat.

Aquí firm, ja he acabat,
sa glosada ja és ben tova.

*Artà, gener de 1991
Toni Ginard Cantó, "Butler"*

AL MIG DEL CAMP DE ROSELLES

De la terra surts, gaudint
com si cantessis victòria.
Vermella és la teva glòria
i de seda ton vestit.

Jo voldria estar su-aquí
rodejada de roselles
i juntar-me amb totes elles
com fa l'aire del matí.

Oh grandesa davant mi!
Oh camp d'olor i galanura!
Cega estic.

Quina ventura
aquesta Pasqua en el camí!

*Antònia Sastre Ordines
Vacances de Pasqua.*

ASSOCIACIÓ D'AMICS DE LA GLOSA

A l'Assemblea que es va celebrar al Celler sa Premsa de Ciutat va ésser elegida per aclamació la nova Junta -per cert que quasi el cinquanta per cent del membres de són dones- i està conformada d'aquesta manera:

Presidenta: Antònia Sitjar, d'Algaida
Vice-pres.: Maria Carme Crespo, de Ciutat
Secretària: Catalina Julià, de Ciutat
Tresorer: Joan-Ferran Llorenç, de Ciutat
Vocals: Jaume Joan Bonnin, d'Algaida
Antònia Serrano, de Valldemossa
Neus Picó, de Palmanyola
Llorenç Antich, d'Algaida
Miquel Forteza, de Ciutat
Marc Vallbona, de Calonge
Antoni Frau, de Sóller.

Tot seguit el glosador Pere Gil, fundador d'aquesta Associació, va donar a conèixer el veredict dels concursos organitzats l'any passat a través de la plana setmanal AMICS DE LA GLOSA que publica ULTIMA HORA, gràcies a la qual i al seu editor Pere Serra que l'han patrocinat gentilmente s'ha pogut efectuar.

En primer lloc, 25.000 mil pessetes i un gravat de Juli Ramis per a Josep Antoni de la Mata, autor del logotip que ha passat a ésser l'emblema de l'Associació.

Els guanyadors del PRIMER CONCURS DE GLOSES foren:

Primer: Pere Bru Serrano i Darder, 25.000 pessetes. Segon: Miquel Lliteres i Garau, 20.000 pessetes. Tercer: Antònia Serrano i Darder, 15.000 pessetes. Quart: Bernat J. Amengual i Sastre, 10.000 pessetes. Cinquè: Joan Ferran Llorenç, 5.000 pessetes. Pere Gil va fer el lliurament dels premis en representació del diari ULTIMA HORA.

Va seguir un sopar de frit, porcella, gató i vi glosat. Després, calents d'orella, començaren les gloses. Varen intervenir, a més dels premiats, entre d'altres glosadors Jordi Torrens, "Mirató", Antònia Rabassa i Pere Gil.

D'esquerra a dreta Josep Antoni de la Mata, Bernat J. Amengual, Pere Gil, Antònia Serrano, Pere Bru Serrano, Joan Ferran Llorenç i Miquel Lliteres. (Foto cedida per l'ULTIMA HORA)

La mort de Mozart

El 1791 és l'any de la mort de Mozart. És el punt final de la breu i intensa carrera del més gran geni de la música i és també l'any de "La clemenza de Tito", del Concert per a clarinet, de "La flauta màgica" i del "Requiem".

Una successió d'obres mestres que fan d'ell, com assenyala George Steiner, un dels més increïbles moments de creativitat de l'experiència humana.

De cop i volta, Mozart mor als 35 anys, enmig d'una activitat portentosa; esgotat, sens dubte, per l'excés de treball, però tal volta encara més per la tensió espiritual del seu darrer període de creixement, d'aquesta fase de 1791, on ja no podem parlar de maduresa ni de plenitud, sinó més bé de superació de tot el que és anterior.

No podia mancar, enguany, una resposta més a les preguntes recentment renovades sobre la causa i circumstàncies de la mort de Mozart.

Cal examinar la credibilitat dels vells remors de les llegendes romàntiques del Mozart enverinat per Salieri o pels seus germans massons.

Cal examinar també la realitat d'un procés lentament devastador i el seu inevitable final: la vertadera causa de la mort de Mozart.

Aquesta mort tan sobtada donà lloc tot d'una a tota casta d'especula-

cions sobre la seva vertadera causa i de seguida començaren a circular rumors d'enverinament.

El vespre de cap d'any de 1791, un diari berlinès publicava el text següent:

"Mozart ha mort. Tornà de Praga estant malalt; hom va pensar que patia hidropesia i morí a Viena. Pel fet que el cos s'inflà després de la seva mort, n'hi va haver més d'un que pensà que l'havien enverinat".

L'octubre de l'any 1823 Ignaz Moscheles, un deixeble de Beethoven que era a Viena en aquell moment, decidí fer una visita al vell Salieri, al qual havien traslladat a l'Hospital General d'Alservorstadt.

Salieri, a part de tenir molts d'anys, estava molt malalt; Moscheles va haver de demanar permís a la filla fadrina del compositor i a les autoritats per poder visitar-lo; i això

és el que contà posteriorment:

Fou una trobada trista. El seu aspecte, em va impressionar d'entrada i no feia més que parlar de la seva mort imminent. Però a la fi va dir: encara que aquesta és la meva darrera malaltia, li don la meua paraula d'honor que no hi ha res de cert en aquest absurd rumor; vostè deu saber que diuen que jo vaig enverinar Mozart. Però no és cert, és pura malevolència. Li deman per favor que conti al món, estimat Moscheles, el que el vell Salieri, que morirà prest, acaba de contar-li.

Malgrat això, fins i tot després de la mort de Salieri, el nebot de Beethoven, Carl, escriví: "Continuen dient amb gran convicció que Salieri fou l'assassí de Mozart".

Però, si Mozart no fou enverinat, de què morí?

L'opinió mèdica més generalitzada fins ara era que Mozart morí de "Rheuma inflammatorium", o febre reumàtica, una malaltia febrosa aguda, no infecciosa, caracteritzada per inflamacions i dolors a les articulacions.

El doctor Carl Bär, un metge suís, va escriure un llibre que fins fa poc era l'autoritat en aquest tema. Rebutjà la descripció del Registre de Defuncions de Viena i del llibre de Nissen, que deien que Mozart havia mort de "hitziges Frieselfieve", o febra miliar aguda, com a cosa d'afeccionats, benintencionada, però inadmissible des del punt de vista professional.

SUPERMERCAT VALLDEMOSSA

C/ Marqués de Vivot, 5
VALLDEMOSSA

Tel. 61 25 68

Fax: 61 23 12

Però del de l'any 1966, quan el doctor Bär publicà el seu famós treball, hi ha hagut un gran nombre de metges i científics dedicats a la difícil tasca d'identificar, no tan sols la malaltia terminal de Mozart, sinó també les malalties que havia sofert anteriorment, durant la seva curta vida i que desembocaren en les tres setmanes funestes de novembre i desembre de l'any 1791.

Així doncs, tot sembla indicar que la darrera paraula sobre el tema l'ha dita el doctor Peter J. Davies, en la seva obra "Mozart's Illnesses and Death", on fa referència als distints aspectes de les malalties del compositor.

El doctor Davies està convençut que Mozart va contreure una infecció estreptocòcica mentre assistia a una reunió de la lògia, el 18 de novembre de l'any 1791, durant una epidèmia, i diu:

"La infecció estreptocòcica causà una nova exacerbació de la síndrome de Schölein-Henoch i de la insuficiència renal, que es manifestà amb febra, poliartritis, malestar, inflor de les extremitats, vòmits i púrpura.

La darrera inflor del cos, més generalitzada, probablement fou deguda a una retenció addicional de líquids i sals causada per la insuficiència renal.

Li practicaren una o més flebotomies, que probablement agreujaren la seva insuficiència renal i contribuïren a la seva mort.

La síndrome de Schölein-Henoch causà un agreujament de la hipertensió que ajudà a tenir els vòmits nocturns i li provocà un vessament.

La paràlisi parcial era una hemiplexia-paràlisi d'un costat del cos deguda a una hemorràgia cerebral.

Unes dues hores abans de morir, va tenir convulsions i va entrar en estat comatós.

Després, una hora més tard, intentà asseure's, obrí molt els ulls i caigué cap enrere, amb el cap mirant cap a la paret; tenia les galtes inflades.

Aquests símptomes suggereixen una paràlisi conjugada ocular i del nervi facial, amb hemorràgia cerebral massiva.

Durant la nit anterior a la seva mort Mozart havia tingut febre i intensa sudoració.

En els pacients amb urèmia és freqüent que la mort sigui un efecte directe d'una broncopneumònia que es presenta quan el malalt està ja a punt de morir".

Finalment, el doctor Davies resumeix:

"Mozart morí de les malalties següents: infecció estreptocòcica, síndrome de Schölein-Henoch, insuficiència renal, flebotomies, hemorràgia cerebral i broncopneumònia terminal".

Ramon Andreu

JARDINERIA

Murta

(*Myrtus communis*)

Arbust perennifoli, d'un a cinc metres d'alt; de la família de les murtàcies; de fulles oposades, ovals, lluentes i glabres; de flors blanques i oloroses; de cinc pètals i nombrosos estams. Els seus fruits -hemafrodites-, els murtons, són baies ovoides negre-blavenc, les llavors són poc nombroses.

Floreix al final de la primavera i principi d'estiu. Els murtons maduren a la tardor.

De les tiges joves, les flors i els fruits s'extreuen olis essencials que són font de productes medicinals i aromatitzants.

La murta és astringent, tònica, estimulante, desodorant, antisèptica, s'usa en farmàcia i en cosmètica. En infusió és anticatarral i diurètica. La bullidura conserva els cabells negres i evita la calvície. Les fulles tendres mæcerades al 8% en vi constitueixen un excel·lent aperitiu. L'aigua de murta era molt apreciada per rentar-se la cara.

És un arbust de llocs humits de muntanya, suporta bé les pedres i es pot cultivar als jardins. A Valldemossa la podem trobar a fora vila i als jardins. A Cartoixa tenim el pati de les murteres i davant l'Ajuntament en podem veure una. Amb murta teixíem llargues cadenes i enramàvem per les festes. El

seu agradable perfum, tan característic, ens acompanya en les diades solemnes, sobre tot quan els brots de murta tallats i escampats per terra són trepitjats.

Myrtus d'origen greco-llatí ve de myron, que significa perfum i communis significa abundant. A la mitologia grega és símbol de pau i amor i arbre sagrat de Venus. Amb murta coronaven els guanyadors dels jocs olímpics i a Roma coronaven els poetes i els actors teatrals.

Cala Murta és el topònim d'una possessió i d'una cala a la península de Formentor i d'una cala de Manacor.

Al cançoner popular també hi trobam referències a la murta:

Cara de murta florida,
vós me deis que teniu set,
vetací un guinavet,
xapau-me el cor, atrevida!

-Hala! filla meva que vols un murtó?
-No mumare meva, no mumare no.
-Hala! filla meva que vols una gla?
-No mumare meva, jo me vull casar.
-Hala! filla meva, que estaràs un any.
-No mumare meva, vull casar-me enguany.
-Hala! filla meva, que estaràs un mes.
-No mumare meva, jo ja no puc més.
-Hala! filla meva, que estaràs un dia.
-No mumare meva, que me moriria.
-Hala! filla meva, que estaràs un hora.
-No mumara meva, sabeu que és d'enfora.
-Hala! filla meva, que estaràs un poc.
-No mumare meva, que se pega foc!!

J. C. R.

ESPORTS

Un any més, en acabar la temporada, farem el resum de tot el que ha passat al nostre poble pel que fa als esports.

En la categoria de 2a. Regional, el C.D. Valldemossa At. ha quedat classificat en vuitè lloc dels divuit de la classificació, amb aquesta estadística:

Partits jugats: 32. Partits guanyats: 13. Partits empatats: 9. Partits perduts: 10. Gols a favor: 48. Gols en contra: 37. Punts: 35 +3. El màxim goleador ha estat Salvador Cano Sánchez amb 15 gols, seguit per Jaime Morey Juan amb 10 gols i Jaime Ferrer Morey amb 8.

Pel que fa al Futbol Sala, hem de destacar la participació dels nostres equips en el Campionat Escolar en les categories Infantil i Benjamí. Els petits han estat entrenats per l'infatigable Gaspar Mas i els infantils per Juan Morey, "Juanito" i Toni Canals JR. Els infantils es proclamaren campions de la zona, per això pogueren jugar les finals a les pistes del Poliesportiu Prínceps d'Espanya, on aconseguiren una excel·lent i meritòria quarta posició.

També cal subratllar la participació dels valldemossins en les III Olimpíades Infantils celebrades a Sóller el mes de Juny. Varen participar en les competicions de:

-Futbol Sala Aleví, Benjamí, Infantil i Femení.

-Tennis.

Els resultats obtinguts foren excel·lents i dignes de menció, ja que en les categories de Futbol Sala Femení i Infantil les valldemossines i valldemossins quedaren campions i no perderen ni un partit. Els Alevins quedaren segons i empatats a punts amb els campions. Hem de destacar també aquí la il·lusió i les ganes amb

què els Benjamins jugaren els seus partits. En Tennis, finalment, hem de celebrar l'èxit obtingut per Marc Marcos Ripoll, ja que fou el campió de la seva categoria. L'enhorabona a tots! Volem expressar igualment el nostre agraïment a l'Ajuntament de Valldemossa per l'equipatge regalat a cadascun dels participants en l'Olimpíada Infantil.

Finalment, cal anunciar que un grup de valldemossins afeccionats a l'esport de la raqueta ha creat l'ATV (Aficionados Tennis Valldemossa), la primera iniciativa del qual ha estat organitzar un Rànking de Tennis Dobles "Primavera 91" des del 10 de maig fins al 29 de juny, amb la participació d'onze parelles locals. Enhorabona per la iniciativa i endavant!

MOTOCLUB "TIRAMILLES"

Som un grup de gent de Valldemossa que compartim una mateixa afició, la moto. Ens agrada anar en moto, estimam la moto i tot el món que l'envolta.

No la utilitzam només per anar a fer excursions i voltes, sinó també en la nostra vida diària, com un mitjà de transport que ens duu per tot i que aporta una gran comoditat tant per la seva conducció com pel seu fàcil aparcament. Temin un gran enemic, el mal temps meteorològic, que podem vèncer utilitzant el cotxe o un impermeable.

Bé, tot va començar un vespre del mes de juliol de l'estiu de 1990, quan estàvem asseguts xerrant a S'Olivera va sorgir la idea de fer un motoclub privat de manera organitzada per planificar tot un seguit d'objectius d'interès comú.

En primer lloc vàrem cercar un nom per al motoclub i, després d'escoltar diverses propostes, ens vàrem decidir pel nom de "Tiramilles", que significa fer camí, fer carretera. Després vàrem haver de dissenyar un emblema que ens representàs, també hi va haver pocions diverses, però cap acabava d'anar bé, el que vàrem fer llavors va ésser recórrer a la nostra amiga Marga Soler, dissenyadora, li

transmetérem la nostra idea i ella ens va trobar el dibuix convenient. En tenir el dibuix, decidírem fer camisetes d'estiu i d'hivern amb l'emblema del motoclub, d'això es va encarregar en Tolo Torres.

Per una altra banda, el tema més interessant és realitzar excursions visitant tots els punts de l'illa d'una manera organitzada, el problema, però, és que Mallorca ja ens ve petita i creim que més endavant ferem excursions per la península i, qui sap, per ventura podrem arribar més amunt, ara mateix tenim propostes bones que estan en estudi.

El que volem amb aquest escrit és donar-nos a conèixer al poble, ja que creim que la majoria de valldemossins no saben que al seu poble hi ha un motoclub, per això i per dir a totes aquelles persones que els agrada anar en moto que no hi ha cap problema per unir-se a nosaltres i fer excursions, vàrem demanar un espai a la Revista MIRAMAR. Ara, entrevistarem un dels membres del club amb més experiència, Vicenç Colom Torres -Kevin-, per conèixer d'una manera més directa com és això d'anar en moto.

P. Per què i com vares entrar en contacte amb el món de la moto?

R. Perquè a la meua família sempre hi ha hagut motos, i ja m'hi vaig afeccionar de petit, també ho he d'agrair al meu cosí Joan Mateu Ripoll, que sempre ha tengut motos grosses. Jo vaig començar amb una Vespa que m'havien deixat i l'expe-

riència em va agradar molt.

P. Quan ets damunt una moto, hi ha tant de perill com diuen?, tu creus que ets el para-xocs de la moto?

R. De perill, n'hi ha, i molt, molt més que en un cotxe, i aquest perill augmenta amb la manera de conduir. Sí em consider el para-xocs de la moto.

P. Tu tens cotxe i moto, quina és la diferència entre aquests dos mitjans de transport?

R. Dins Palma el cotxe és un empipament i la moto dona sensació de llibertat. La manera de menar cotxe i moto depèn únicament de la persona, no és més difícil un o l'altre, depèn del conductor.

P. Quines motos has tengut?

R. Una Honda 49, una Honda 125 i una Honda 600.

P. És molt costós el manteniment d'una moto?

R. El manteniment sol ésser costós, depèn molt, però, de la moto, com més grossa, més costosa. La més cara de manteniment per a ell és l'Honda 600 que té ara.

P. Què sents quan vas en moto?

R. Sensació de llibertat. A més de sentir l'oratge, la velocitat se sent també més en viu.

P. Quina és la carretera que més t'agrada fer en moto?

R. La Palma-Valldemossa i també la del Puig Major.

P. Quina és la moto que més t'agrada?

R. La meua moto ideal és la que tenc ara, una Honda CBR 600.

P. I quin és el teu pilot preferit i per què?

R. El meu pilot preferit és Kevin Swchantz, per la seva espectacular manera de conduir. D'aquí ve el meu malnom, Kevin.

P. Què et diu el nom del motoclub Tiramilles?

R. Un grup d'amics, una afecció idèntica, les ganes de passejar en moto i passar-ho bé.

P. Et consideres un esclau de la moto?

R. La moto és el meu instrument. Hi ha altres coses més importants que la moto.

P. Es lliga més amb la moto?

R. Es podria dir que sí, però les ties es fixen més en la moto que en el tio. És clar que no totes, en el meu cas, no.

P. Creus que el casc és important per a la teva seguretat?

R. És el més important i el primer que s'ha de tenir per usar la moto.

Aquestes són les nostres opinions i els motius pels quals som a aquest món de la moto, que de vegades és mal de comprendre per les persones que no hi són dedins i no veuen el perquè d'aquests "locos" que passen per amunt i per avall amb el casc posat.

Finalment, volem donar les gràcies a la Revista MIRAMAR per haver-nos deixat fer aquesta presentació del nostre motoclub, "Tiramilles".

Motoclub "Tiramilles"

RESTAURANT ES PORT

ESPECIALITATS
Peix, marisc i paella

PORT DE VALLDEMOSSA
(Mallorca)
Teléf. 61 25 41

CAÇADORS DE FILATS A COLL

Trobada franco-italo-espanyola de Caça d'Arts Tradicionals

Com tots vosaltres sabeu, aquesta trobada va tenir lloc el passat mes d'abril al magatzem municipal de Valdemossa. Per a l'Associació local va ésser una passa molt important el fet que l'encontre se celebràs al nostre municipi, ja que així, per primera vegada, hem pogut mostrar i donar a conèixer la nostrada caça de filats a coll.

Creim que és molt important haver-nos donat a conèixer a la Comunitat Econòmica Europea. A aquesta celebració assistiren a més de diverses autoritats de l'Estat Espanyol, d'altres autoritats que estan dins la comissió del famós tractat de Berna. Per un motiu tal, creim que serà possible poder seguir defensant la caça amb filats a coll, tenint en compte que no ens hem de fer massa il·lusions i hem de seguir lluitant amb interès a favor de tots els caçadors de filats a coll.

Per resumir, amb posterioritat al referit acte hem tingut dues reunions de treball de les quals donarem informació a la propera edició, sempre i quan tinguem punts clars i concrets.

-Comunicam que per a la temporada 1991-92 tindrem els mateixos dies de caça que la temporada anterior i el mateix nombre de tords per caçador. Els dies

hàbils són els dilluns, dimecres, divendres, dissabtes i diumenges, a més dels dies festius que ho siguin en dimarts i dijous. El nombre de tords és de vint-i-cinc per caçador i dia.

-Respecte a la sol·licitud de llicències, l'Associació -com anys enrera- avisarà en el moment oportú i les tramitarà, només per als socis. Anticipam que només hi haurà dos dies per a la recollida de sol·licituds.

Jaume Morey Torres

LA NOSTRA CUINA

CONFITURA DE LLIMONA

Ingredients:

- 1 quilo de llimones
- 1 quilo 250 grams de sucre
- Canyella

Preparació:

Es pelen les llimones fent les clovelles molt gruixades. Es bullen les peladures fins que són cuites, després es colen i es posen en remull amb aigua freda. Hi han d'estar tres dies, però, els han de canviar l'aigua el matí i el vespre.

Passat aquest temps, les clovelles es treuen de l'aigua i es passen pel passapurers; s'hi posca el sucre, el suc de dues llimones i canyella. Es fa bullir una hora i al dia següent mitja hora, cuidant de remenar-la bé per que no s'aferrí. El mateix es pot fer amb taronges.

PIZZA

Ingredients:

- 150 grams de farina
- 40 grams de mantega
- 5 cullerades de llet
- 1 paquet de "Canario"
- 1 sobre de formatge rallat "filatto"
- Un pols de sal

S'ajunten tots els ingredients i es pasten. S'escampa la pasta damunt un motlle prèviament untat d'oli, després s'hi pot posar per damunt salsa de tomàtiga, formatge, senyorida, anxoves. A gust del consumidor es pot variar i posar-hi xampinyons, cuixot salat o dolç, olives... S'enforna i se serveix calenta.

ROBIOLS

Ingredients

- 1 tassó de mistela
- 2 tassons d'oli
- Farina, la que agafi.

Preparació:

Es pasten bé tots els ingredients i es deixa reposar 20 minuts, després ja es poden fer els robiols. Es poden farcir amb confitura de cabell d'àngel o de brosat.

Són receptes de A.C.C.

Puig Caracolí i Cingles de Son Rul·lan

El passat 10 de març, el flotó trescador de l'O.C.B. a Valldemossa, es va carregar les cames al coll per fer la més encisadora excursió que es pot emprendre per aquesta contrada.

Un bell dia amb una esplèndida visibilitat és el cimbell que congrega a l'Avinguda de l'Arxiduc, desset animosos trescadors disposats a anar a peu de Valldemossa a Deià per: Sa Font de s'Abeurada, Es Pla des Pouet, Es Coll de Son Gallard, Sa Cova de s'Ermità Guiem, Es Camí de s'Arxiduc, Es Puig Caracolí, Es Cingles de Son Rul·lan, Es Bosc des Molí, Sa Caseta de ses Rotes, Es Comellar de ses Rotes, Sa Torre des Moro i l'Hotel Es Molí.

A l'hora convinguda, iniciem la marxa cap a l'Escola Pública, Sa Font de s'Abeurada i Es Pla des Pouet, on feim la primera aturada.

Seguim envers el Coll de Son Gallard, per fer una segona aturada a la Cova de s'Ermità Guiem que també fou coneguda amb el nom d'Ermita de Son Moragues. El nom el rep de l'ermità Guiem de Sant Pau, qui hi va viure durant molts anys i morí l'any 1635 a l'Hospital General.

Visitada la Cova, continuem pel Camí de s'Arxiduc que vorejant atrevidament una bona estona l'esquerpa timba, constitueix un prolongat mirador sobre un llarg sector de la costa presidit per la suggeridora imatge de la mini-península de Sa Foradada. Ja molt prop del Caracolí, van sorgint d'Oest a Est les principals alçaries de la Serra de Tramuntana. L'alterós Puig de Galatzó amb la seva punyent cuculla. Més prop l'ample Mola de Planícia. L'estimat i quasi nostre Puig des Teix que per molt poc se'l fa seu el Terme de Deià. El Puig Major senyorejant amb els seus 1445 m. i més llunyà la inconfusible silueta del Puig de Massanella.

El dia, de bandera, que gaudim avui i l'excel·lent visibilitat que se'ns ofereix, ens permet contemplar indrets sovint enterbolits per la calitja.

Assolim el Puig Caracolí on ens hi aturam per fer la primera col·lació del dia. Després de romandre-hi una bona estona reanudam la marxa cap a la impressionant timba que són els Cingles de Son Rul·lan.

El que resta del Camí dels Cingles de Son Rul·lan, malgrat el seu espectacular recorregut serpejant per la vertical de la penya, no presenta cap perill important, ja que el relleix per on discorre és ample a bastament per donar seguretat fins i tot a aquelles persones afectades de vertigen.

Poc a poc, ens anam endinsant per un ombrívol i espès alzinar fins que arribam al Bosc del Molí. Aquí hi trobam el que resta d'un antic ranxo de carboner. Es conserva molt bé el forn de pa i no tant les barraques i els rotlles de sitja que per

Foto: Benigne Palós.

manca d'utilitat ja ningú en té cura.

Aquí ens desviam cap a la dreta (Nord-Est), ja que de front aniríem a raure a les cases de Son Rul·lan. Travesam un portell accedint a un camí de carro pel que seguim de davallada i després per un vell camí empedrat que ens condueix a la Caseta de Ses Rotes on coincidim amb uns altres excursionistes.

Ens trobam ara en terres de conreu, el bosc fa una estona l'hem deixat enrera. L'entorn és meravellós, tant per la bellesa del paratge com per la pau que ens ofrena aquest amagat Comellar de Ses Rotes.

Comellar avall passam prop de Sa Torre des Moro a la que amb gran encert

a ningú si li ha ocorregut pujar-hi. Val la pena fer-ho, però ara hi fa molt mal pujar tant pel camí que quasi no en queda com per l'estat de les ruïnes que resten dempeus.

Poc és el que he pogut esbrinar d'aquesta torre, també anomenada castell. És una construcció de tipus defensiu ubicada al capdamunt d'un penyal amb la funció, segons em van explicar, de rebre els senyals de la Torre de Deià i passar-los al poble ja que des d'aquest no és visible l'esmentada Torre de Deià. És de suposar que la repetida torre formava part de la xarxa de torres de guaita o de defensa bastides al llarg de tota la nostra costa.

A Can Borràs, on teníem previst aturar-nos per dinar, ens reben amb l'amabilitat i cordialitat que tan bé ho saben fer els propietaris, En Toni i Na Joana Maria, qui avui tenien un dinar amb uns amics seus. I quin dinar!

Amb la meva dona entram a la cuina

en sol·licitud d'una mica d'aigua i ens sorprèn l'espectacle curiós d'una paella que en lloc d'arròs hi han posat fideus. Això sí, dins la paella hi ha de tot i bo i, el vitaminós fum que es desprèn i que envaeix la cuina és quasi comestible, la qual cosa no ens ho fa gens fàcil per desllepissar-nos de la seva influència.

Arribada l'hora d'anar-nos-en i ja descansats de la caminada, ens acomiadam dels nostres amics de Can Borràs, per seguir camí avall fins arribar a l'Hotel Es Molí on ens esperen els cotxes que ens reintegraran a Valldemossa.

Com els nostres padrins entretenien els seus néts

Els noms propis foren tema per fer cançonetes i gloses que es popularitzaren per tot arreu de Mallorca. Del meu repadrí, Toni Boscana "Gotzo", de la meua padrina Tonina i d'altres padrinetes de Valldemossa en vaig aprendre un caramull. Els qui tenim més de cinquanta anys n'hem cantat algunes d'aquestes jugant pel carrer:

En Joan quan va arribar
amb aquelles sabatotes
encaçava ses al-lotes
per darrera es campanar.

Pep per a Pep,
ton pare es vengut
carregat d'alatxa
i amb un peu romput.

Toni Bibiloni
cama, cama de budell,
quan veuràs ton pare
toma-li es capell!

Catalina, catalana,
penja es llum a sa campana
i veuràs en Joanet
que el s'enduen a l'Havana
amb un carro d'indiana
carregat de ramelletes
bufes i pets!

El padrinet de can Gotzo, que va morir quan tania més de noranta anys, cantava al meu germà Sebastià quan era ben petit:

Sebastianet,
ves a collir prunes
cull-les madures
sopa i colguet!

Per fer cas al qui portava un nom determinat, hom podia dir-li alguna glosa com les següents:

-Aineta vols ésser meva?
-Aineta diguès que sí;
faràs feina per a mi
i 'niràs a menjar a ca teva.

Toni posa't sa capa
ja soparàs en venir
no li planyis es camí
que na Maria és guapa.

Margalides n'he cercades
per voreres i camins
però no n'he encontrades
com ses que hi ha aquí dedins

Magdalena arròs, arròs;
arròs, arròs, Magdalena;
es peix de la mar més gros
s'anomena una balena.

Es dia de Sant Joan
ses Joanaines fan festa
i es dia de Sant Silvestre
ses Colomes també en fan.

Jo som nat i batiat
es dissabte de Sant Pere,
jo Pere, mon pare Pere,
i es meu padrí que ja ho era,
quin Pere més acabat!

Na Joanaina no devia ésser del gust de la persona que va fer aquesta glosa:

Joanaina moraduix,
herbassana vertadera,
val més un brot de murtera
que s'enciam que tu dus.

Aquesta glosa la degué fer una dona que estimava molt el seu Tomeu i n'estava ben alabada:

Tomeu, Tomeu, el volia;
Tomeu lo me donà Déu;
si el m'hagués donat Mateu,
o Pere Antoni o Andreu,
al món renunciaria.

I aquesta la va fer un glosador que estava molt per una Margalida:

Voldria ésser pegellida
o si no caragolet
per anar ran-ran paret
a ca teva, Margalida.

Antònia Serrano i Darder

Fer endevinalles és una tasca ben divertida. Si feis treballar la imaginació i la ploma, amb un poc de constància i bona voluntat us hi podeu dedicar. Maria Encarnació Coll n'ha fetes moltes i mirau si li han quedat ben polides:

1- Quan a l'hivern cau la neu
jo me vest de seda blanca
i a l'estiu quan crema el sol
el meu fruit cau de la branca.

2- Pel carrer m'escampen
pel sant del Patró,
quan més em trepitgen
faig més bona olor.

3- La meua feina és ballar
i només m'aturaré
si per ballar massa fort
perdés el nas pel carrer.

4- D'enterra jo vaig pujant
cercant la meua germana
i quan som a mig camí
me l'he trobada penjada.

5- Com som més apreciada
quan arriba el mes d'agost?
-Amb la camisa esquinçada,
el coll tort i l'ull plorós.

Solucions:

5- Una figa
4- L'estalagmita
3- La baldufa
2- La murtra
1- L'amellet

C/ Arxiduc Lluís Salvador, 23
Telèfon 61 25 84
VALLDEMOSSA

Cafeteria Bar **LA CARTUJA**

Pça. Ramon Llull, 1
Tel. 61 22 40
VALLDEMOSSA

Bar Restaurante

CA'N COSTA

Teléfono 61 22 63
07170 Valldemossa - Mallorca

NACRE

Moda

C/ DE LA ROSA, 25
VALLDEMOSSA

LA SEVA AGÈNCIA DE VIATGES AL POLÍGON DE SON CASTELLÓ

Gremi de Fusters, 11
Tel. 29 34 00 (8 línies)
Télex: 69120
Fax: 75 81 31

Sucursals a: Eivissa, Costa del Sol, Cala d'Or, Cala Ratjada.